

**VÄLJ
ATT
SLUTA**

**020
555
666**

**Telefonlinjen för dig som riskerar att
skada den du älskar**

Rapport 2023:4

Länsstyrelsen
Stockholm

**Välj att sluta – En telefonlinje för personer
som utövar våld i nära relationer**

Slutrapport för verksamhetsåret 2022

För mer information kontakta
Länsstyrelsens enhet för social utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Utgivningsår: 2023

ISBN: 978-91-7937-214-9

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

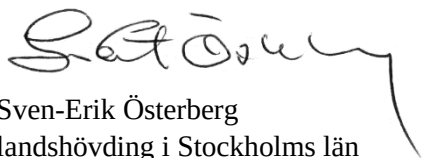
Välj att sluta – en nationell telefonlinje för personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer – har under 2022 fått ett ökat antal samtal i jämförelse med 2021. Det är Välj att slutas andra år som nationell och kännedomen om linjen har börjat öka i landet. Telefonlinjens syfte är att motivera och vägleda vuxna personer som utövar våld i nära relationer att söka behandling i sin hemkommun för att upphöra med våldet. Varje person som ringt under året och som sedan gått vidare till att få mer långsiktig behandling är ett steg i rätt riktning för att minska våld i nära relationer.

I regeringens nationella strategi poängteras att fokus genomgående ska sättas på den eller de som utövar våld och på dem som har bäst förutsättningar att stoppa det.¹ Välj att slutas verksamhet ligger i linje med denna målsättning. Om inte personer som utövar våld i nära relationer får det stöd och den behandling de behöver för att kunna sluta, är det svårt att se att våldet mot utsatta skulle minska.

Med denna rapport redovisar Länsstyrelsen i Stockholms län sitt arbete till Socialstyrelsen. Vi vill tacka Manscentrum Stockholm och alla andra myndigheter och organisationer vi samarbetat med sedan 2018, då uppdraget om att starta en pilotverksamhet med en telefonlinje kom till myndigheten. Från och med 2023 får Välj att sluta en ny huvudman och länkas till Socialstyrelsen. Telefonlinjen kommer där knytas till den nationella samordningen och kunskapsutvecklingen på området återfallsförebyggande insatser till våldsutövare.

Rapporten har utarbetats vid Länsstyrelsen i Stockholms län, avdelningen för hållbar tillväxt. Christina Ericson har varit projektledare och Maria Sand Vaziri har varit projektmedarbetare.

Stockholm, februari 2023

Sven-Erik Österberg
landshövding i Stockholms län

¹ Skr. 2016/17:10. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Utdrag (kap 5) ur Mål makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning och bakgrund.....	7
Syfte och målgrupp	8
Förnyat uppdrag	8
Juridik	9
Organisation och samverkan	10
Manscentrum Stockholm	10
Socialstyrelsen.....	10
Consid AB.....	10
Nowa Kommunikation	10
Länsstyrelserna i Sverige	10
Behandlingsverksamheter i landet	11
Verksamheten under året	12
Förutsättningarna för Välj att sluta 2022	12
Ekonomiska resurser för telefonlinjen	12
Utvecklingsarbete 2022	13
Den operativa verksamheten vid telefonlinjen Välj att sluta	17
Telefonsamtalen.....	17
Tillgänglighet.....	17
Definition av våld och olika våldstyper	18
Uppföljning av samtalen via webbformulär och brukarenkät	20
Resultat från Välj att sluta 2022.....	21
Vilka ringde?	22
Fördjupande information om personerna som utövat våld.....	30
Analys och slutsatser	35
Mönstret håller i sig över tid – ungefär hälften av dem som ringer är personer som utövat våld.	35
Antal samtal har ökat under 2022	36
Hänvisningarna går fram i som lägst 53 procent av fallen.....	36
Kommunikationsinsatserna har fått målgruppen att ringa	37
Hemsidans besökare är intresserade av vad våld i nära relationer kan innebära.....	37
Psyiskt våld vanligast	38
Målgruppen har behov av stöd med andra problem också.....	38
Könsfördelningen hos inringarna har varit likartad sedan lanseringen av Välj att sluta	39

Även våldsutsatta personer ringer Välj att sluta	40
Välj att sluta kan bli bättre på att nå yngre personer och hbtq- personer.....	40
Digitala behandlingsalternativ behövs	41
Välj att sluta knyts till Socialstyrelsens samordnande uppdrag på våldsutövarområdet.....	41
Långsiktig finansiering en förutsättning för att generera en verksamhet med hög kvalitet	42
Länsstyrelsens utvecklingsarbete har möjliggjort att Sverige fått en telefonlinje för våldsutövare tidigare än väntat.....	42
Slutsatser i korthet och utmaningar inför framtiden.....	43
Referenslista:	45
Litteratur:	45
Länkar:	46
Bilaga 1	47
Förutsättningar för personal som arbetar vid en anonym telefonlinje som drivs av en privat enskild vårdgivare att bryta tystnadsplikten/sekretessen och kontakta socialtjänsten, polisen eller annan myndighet samt tillägg runt en eventuell framtida chattfunktion.	47
Förnyad frågeställning (2022).....	55
Bilaga 2	61
Beskrivning av arbetet som utförs vid telefonlinjen Välj att sluta....	61
Bilaga 3	67

Sammanfattning

Välj att sluta är en nationell telefonlinje för icke-frihetsberövade vuxna personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer, men även yrkesverksamma som möter målgruppen, våldsutsatta, närstående och allmänheten får ringa. Telefonlinjen har sedan start drivits av Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Manscentrum Stockholm och med hjälp av statsbidrag från Socialstyrelsen. Det primära syftet med telefonlinjen är att motivera och vägleda personer som utövar våld att söka behandling för att de ska upphöra med våldet. Några av slutsatserna som har dragits för verksamhetsåret 2022 är:

- Antal samtal till Välj att sluta har ökat sedan 2021, det visar en jämförelse för en utvald period för 2021 och 2022. Totalt togs det emot 94 fler samtal under perioden 220322–211101 än motsvarande period 2021. Detta tyder på att kännedomen om Välj att sluta har ökat något hos målgrupperna.
- Hänvisningarna till de specialiserade behandlingsverksamheterna i landet går fram i relativt hög utsträckning. Minst 53 procent av de personer som fått en hänvisning till en verksamhet för våldsutövare i landet har också ringt vidare till den. Ett ganska stort bortfall på Länsstyrelsens uppföljningsenkät, i kombination med att flera av verksamheterna uppgett att det inte för statistik över hänvisningar från Välj att sluta, gör att ovannämnda resultat troligen är en underskattning av hur många som tagit vidare kontakt.
- Välj att slutas kommunikationsinsatser visar goda resultat. När annonseringen av telefonlinjen varit kontinuerlig under året har den genererat ett jämnt inflöde av samtal. Antalet besökare på hemsidan har ökat och sidor med information till personer som utövar våld är fortsatt populära. Andelen enheter som har laddats ner av yrkesverksamma har ökat markant i jämförelse med 2021.
- Könsfördelningen mellan män och kvinnor har varit likartad ända sedan starten av Välj att sluta. Under 2022 var 81 procent av personerna som sökte hjälp för sitt våldsamma beteende män, och 19 procent kvinnor. Detta betyder att det finns ett behov av att utveckla behandlingsmetoder med god effekt även för kvinnor. Några sådana beforskade metoder finns ännu ej att tillgå.
- Välj att sluta kommer från och med 2023 knyts till Socialstyrelsens nationella samordning och kunskapsutveckling på området återfallsförebyggande insatser för våldsutövare i nära relationer. Länsstyrelsens roll som huvudman för linjen upphör därmed.

Inledning och bakgrund

Våld i nära relationer är ett globalt samhälls- och folkhälsoproblem med allvarliga konsekvenser. I Brottsförebyggande rådets (BRÅ) nationella kartläggning av brott i nära relationer uppgav 7,0 procent av kvinnorna och 6,7 procent av männen att de utsattes för brott i en nära relation under 2012.² Under en livstid uppskattade 25 procent av kvinnorna och knappt 17 procent av männen att de utsatts för relationsvåld.³ Det finns även forskning som visar att kvinnor i högre utsträckning utsätts för det våld som ger större konsekvenser såväl psykiskt som fysiskt, och där våldet är upprepat.⁴ Trots den statistik som finns att tillgå på området är det dock svårt att uppskatta den totala omfattningen av våldet. Mörkertalet är stort.

Att förebygga och bekämpa våld i nära relationer ligger högt på dagordningen för jämställdhetspolitiken i Sverige, och det finns numera en nationell strategi på området.⁵ Den tioåriga strategin betonar särskilt att det behövs förebyggande insatser för att våldet ska upphöra. Under området förebyggande åtgärder kan insatser gentemot de personer som utövar våld placeras, så kallade återfallsförebyggande åtgärder. Om inte denna grupp får det stöd och den behandling de behöver för att kunna sluta utöva våld, är det svårt att se att våldet mot utsatta skulle minska.

Under senare år har olika offentliga utredningar uppmärksammat behovet av ett utökat arbete med stöd till våldsutövare i nära relationer. Carin Götblad föreslog i utredningen *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga* ett antal möjliga åtgärder för att förebygga våld i nära relationer, däribland en nationell stöddlinje för våldsutövare.⁶ Även utredningen *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld* (2018:37) ställde sig positiva till att upprätta en nationell telefonlinje.⁷

² Brottsförebyggande rådet. *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning. Rapport 2014:8*. s. 7.

³ Brottsförebyggande rådet. *Statistik utifrån brottstyper. Våld i nära relationer*. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> (211124)

⁴ Brottsförebyggande rådet. *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet. Rapport 2009:12*. s. 6.

⁵ Skr. 2016/17:10. *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Utdrag (kap 5) ur *Mål, makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*.

⁶ SOU 2014:49. *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*. s.17.

⁷ SOU 2018:37 *Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld*. s. 231.

I Sverige har det inte funnits någon gemensam ingång som underlättar kontaktvägar till stöd och hjälp för de personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer. De verksamheter som vänder sig till personer som utövar våld i Sverige har ofta inte resurser till utåtriktat kommunikationsarbete, vilket gör att allmänheten kan ha låg kännedom om att de överhuvudtaget finns. En gemensam ingång för dessa verksamheter kan alltså vara en god idé för att få fler personer i behandling.

I februari 2019 startade Länsstyrelsen Stockholm i samverkan med Manscentrum Stockholm, på regeringens uppdrag, en telefonlinje som heter Välj att sluta. Medel tillhandahölls via statsbidrag från Socialstyrelsen. Under nästan två år var telefonlinjen en pilotverksamhet i Skåne och Stockholms län, och under 2021 öppnade Välj att sluta upp för att ta emot samtal från hela landet. År 2022 är telefonlinjens andra år som nationell.

Syfte och målgrupp

Det långsiktiga syftet med en telefonlinje för personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer är att få våldet att upphöra. Detta genom att fånga upp målgruppen samt vägleda och motivera personerna att söka, och sedan genomgå behandling. Telefonlinjen finns till för att förenkla kontaktvägarna till professionell hjälp, vilket i sin tur antas leda till att fler personer får stöd för att upphöra med sitt våldsamma beteende. Telefonsamtalet till Välj att sluta antas även i sig självt bidra med stöd i stunden och kan förstärka den motivation som gjorde att personen ringde från första början. Det finns även en önskan om att personerna ska ringa så tidigt som möjligt i våldsspiralen för att kunna bryta våldsbeteendet innan det har eskalerat.

Målet under 2022 har varit att fortsätta sprida kännedomen om Välj att sluta, uppdatera telefonlinjens kommunikation till både allmänheten och yrkesverksamma, samt att utreda möjligheten att starta en chattfunktion.

Välj att slutas primära målgrupp är icke-frihetsberövade vuxna personer som utövar eller riskerar att utöva våld i nära relationer. Sekundära målgrupper är yrkesverksamma inom exempelvis socialtjänst, polis och civilsamhället. Våldsutsatta personer och närstående som har frågor om telefonlinjen och dess verksamhet kan också ringa.

Förnyat uppdrag

I januari 2022 fick Länsstyrelsen i Stockholms län ett förnyat uppdrag via statsbidrag från Socialstyrelsen ”... för verksamheten med en telefonlinje för dem som vill få hjälp att förändra ett kontrollerande eller våldsamt beteende samt följa upp verksamheten”⁸ Socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att följa Länsstyrelsens arbete och att redovisa det till regeringen senast den

⁸ S2021/08111 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Socialstyrelsen. Socialdepartementet.

17 april 2023. Det förnyade uppdraget kom efter det att Länsstyrelsen presenterat resultatet från uppföljningen av 2021-års verksamhet.⁹

Juridik

En telefonlinje som riktar sig till målgruppen våldsutövare kan rendera samtal av allvarlig karaktär. Det kan till exempel röra sig om att en person som ringer in avslöjar att hen är i begrepp att begå ett allvarligt brott, eller att information om att ett barn far illa framkommer. Av den anledningen har Länsstyrelsen låtit göra en rättsutredning av vilka lagar och regler som gäller för Manscentrum (en ideell stiftelse som arbetar enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) med legitimerad personal). Rättsutredningen är utförd av JP Infonet AB och finns bifogad som bilaga 1. I denna rättsutredning finns ett nytt avsnitt om vad som rekommenderas ifall Välj att sluta väljer att skapa en chattfunktion kopplad till hemsidan.

⁹ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer
Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

Organisation och samverkan

Flera olika myndigheter, organisationer och privata företag har på olika sätt varit med i arbetet med telefonlinjen Välj att sluta under 2022. I detta kapitel presenteras de som Länsstyrelsen har samarbetat mest med, och vilken roll de haft i arbetet.

Manscentrum Stockholm

Stiftelsen Manscentrum Stockholm sköter den operativa driften av telefonlinjen. Länsstyrelsen Stockholm har ett samverkansavtal med stiftelsen. Under 2022 har två heltidstjänster, uppdelat på flera personer, arbetat med att svara i telefonen. Representanter för Manscentrum och Länsstyrelsen träffas en gång i månaden i en styrgrupp¹⁰ och fattar tillsammans beslut av såväl strategisk som operativ karaktär.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beviljar statsbidrag till Länsstyrelsen så att driften av telefonlinjen säkras. De bistår även med att bearbeta statistik samt skriver sin egen uppföljningsrapport om Välj att sluta till regeringen (i enlighet med regeringsbeslut S2022/03178 S2022/04810 (delvis)).¹¹

Consid AB

Inför 2022:s verksamhetsår upphandlades kommunikationsbyrå Consid AB. De har haft uppdraget att i nära samråd med Länsstyrelsen bistå Välj att sluta med strategi och kommunikation av telefonlinjen för att på bästa sätt nå ut till målgrupperna.

Nowa Kommunikation

Nowa är den mediebyrå som efter upphandling haft uppdraget att köpa annonsplatser i sociala medier och på andra digitala platser. De har agerat rådgivare till verksamheten och tagit fram de strategiskt mest relevanta platserna att annonsera på för nå målgruppen personer som utövar våld.

Länsstyrelserna i Sverige

Övriga länsstyrelser i Sverige har inte haft några särskilda medel för att arbeta med spridning av Välj att sluta i sina län. De får dock generella anslag

¹⁰ I styrgruppen har ordföranden för Manscentrum, verksamhetsansvarig för Manscentrum, operativt ansvarig för Välj att sluta (anställd hos Manscentrum), projektledaren för Välj att sluta (anställd hos Länsstyrelsen) och ansvarig enhetschef (vid enheten för social utveckling, Länsstyrelsen) deltagit.

¹¹ S2022/03178 S2022/04810 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Socialstyrelsen.

från regeringen för att stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.¹² Länsstyrelserna i Sverige har arbetat med att öka kännedomen om Vålj att sluta i sina län, genom bland annat; informationsutskick, seminarier och konferenser, främst till yrkesverksamma.

Behandlingsverksamheter i landet

Vålj att sluta hänvisar vidare personer som beskriver att de utövat våld i nära relationer till behandlingsverksamheter i landet. Enligt en kartläggning som Länsstyrelsen och Manscentrum har genomfört finns det idag 63 specialiserade behandlingsverksamheter¹³ för personer som utövar våld i nära relationer i landet (i bilaga 3 listas dessa verksamheter samt vilket län de återfinns i). Med specialiserade menas här att de bedriver längre samtalsserier och har för ändamålet utbildad personal. Vålj att sluta försöker kontinuerligt arbeta för att dessa 63 verksamheter ska ha kunskap om telefonlinjen och att de ska känna sig välkomna att ringa om de har frågor.

De specialiserade verksamheterna har olika hemvist och är organiserade på olika sätt. De flesta är dock kommunala och knutna till socialtjänsten på något sätt. Några är ideella verksamheter och några hör till regionerna.

Manscentrum digitalt och Örebro mansmottagning digitalt

Erfarenheter från de år Vålj att sluta har funnits visar att det finns för få verksamheter att hänvisa klienter till i Sverige. Med denna vetskap tog Manscentrum Stockholm 2021 initiativet till att starta behandling via Skype (digitalt). Dit kan klienter som inte hade någon specialiserad verksamhet i sin närhet, eller som inte ville ta kontakt med socialtjänsten i sin kommun, hänvisas. Under 2022 tillkom Örebro mansmottagning som ett digitalt alternativ för att avlasta Manscentrum. Behandlingen som erbjuds digitalt är densamma som i ordinarie verksamhet. Det som skiljer det åt är att klienten sitter vid datorn eller vid en telefon.

¹² S2017/07420/JÄM. Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

¹³ Vålj att sluta hänvisar inte bara klienter till dessa 63 verksamheter, utan även till hälso- och sjukvården, socialtjänstens individ- och familjenheter, ideell sektor m.fl. Det har dock ansetts av vikt att upparbeta en relation till de verksamheter som Vålj att sluta hänvisar till mer frekvent.

Verksamheten under året

Förutsättningarna för Välj att sluta 2022

Under första kvartalet av 2022 initierade Manscentrum Stockholm en diskussion om Välj att slutas framtida organisering. Länsstyrelsen har å sin sida i tidigare redovisningar pekat på att telefonlinjen bör vara knutet till ett kunskapscentrum som tar ett helhetsgrepp om våldsutövarfrågan. En viktig anledning till detta är att Välj att slutas verksamhet är kunskapsalstrande. Länsstyrelsen har, mot bakgrund av ovanstående, under 2022 varit i kontakt med både Regeringskansliet och Socialstyrelsen för att diskutera en framtida organisering av telefonlinjen.

I Socialstyrelsens regleringsbrev för 2023 framgår det att de kommer få ett uppdrag om att utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete för våldsutövare i enlighet med det förslag som Socialstyrelsen lämnade till regeringen under våren 2022.¹⁴ I och med detta uppdrag tar Socialstyrelsen över de uppgifter som Länsstyrelsen haft när det gäller Välj att sluta under åren 2018–2022. Länsstyrelsen har i 2023-års regleringsbrev fått ett uppdrag om att överföra kunskap och rutiner till Socialstyrelsen avseende verksamheten med telefonlinjen.¹⁵

Att en omorganisering av Välj att slutas verksamhet diskuterades i början av 2022 har påverkat årets arbete. Länsstyrelsen har därför arbetat för att allt som berör Välj att slutas verksamhet ska präglas av långsiktighet och enhetlighet. På så sätt kommer en överlämning till Socialstyrelsen underlättas.

Ekonomiska resurser för telefonlinjen

Länsstyrelsen har erhållit sammanlagt 6 000 000 kronor i statsbidrag från Socialstyrelsen för 2022¹⁶. Av de dessa medel har 2 800 000 gått till den operativa driften av telefonlinjen (personal, lokal, teknisk utrustning, datasystem, telefonväxel mm). 3 200 000 miljoner har gått till personal-kostnader hos Länsstyrelsen, upphandling av kommunikationsbyrå och mediebyrå och köpta tjänster.

¹⁴ S2022/03178 S2022/04810 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Socialstyrelsen; Nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare. Förslag på utveckling av verksamhet vid Socialstyrelsen, 2022-6-7968, Socialstyrelsen.

¹⁵ Fi2021/02746 m.fl. Regleringsbrev för budgetår 2023 avseende länsstyrelserna.

¹⁶ Socialstyrelsen fick via regleringsbrev S2021/08111 (delvis) 6 500 000 kronor att använda för uppdraget med telefonlinjen. De fick använda 500 000 kronor av dessa för egna kostnader kopplade till arbetet.

Utvecklingsarbete 2022

Utreda förutsättningarna för en chattfunktion; juridisk utredning och insamling av erfarenheter

I verksamhetsplaneringen för 2022 ingick att utreda förutsättningarna för att utveckla en chattfunktion knuten till Välj att slutas hemsida. Själva utvecklandet av chatten utfördes dock inte.

Under våren 2022 beställdes en juridisk utredning av företaget JP Infonet. Syftet med utredningen var framför allt att få svar på frågan om hur en chattfunktion förhåller sig till GDPR, men även om det skapas några allmänna handlingar som måste bevaras eller om det finns ett dokumentationskrav.

JP Infonet konstaterar att det är möjligt att ha en chatt kopplad till Välj att sluta. Det är dock viktigt att beakta vilka konsekvenser en chatt får utifrån ett GDPR-perspektiv. Helst ska den chattklient som byggs inte lagra några personuppgifter eller IP-adresser, och serverna som används bör inte befinna sig i tredje land för att undvika att eventuella personuppgifter överförs. Utredningen finns i sin helhet i bilaga 1.

Under hösten 2022 genomfördes tre möten med organisationer (Unga relationer, Män och Unizon) som redan idag använder sig av chattfunktioner. Deras samlade erfarenheter var positiva och de delade med sig av praktiska saker som är viktiga att ha med sig vid en eventuell start av en chatt. Samtliga organisationer har tydliga skrivningar runt GDPR och integritetspolicy på sina hemsidor.

Utveckling av kommunikationen

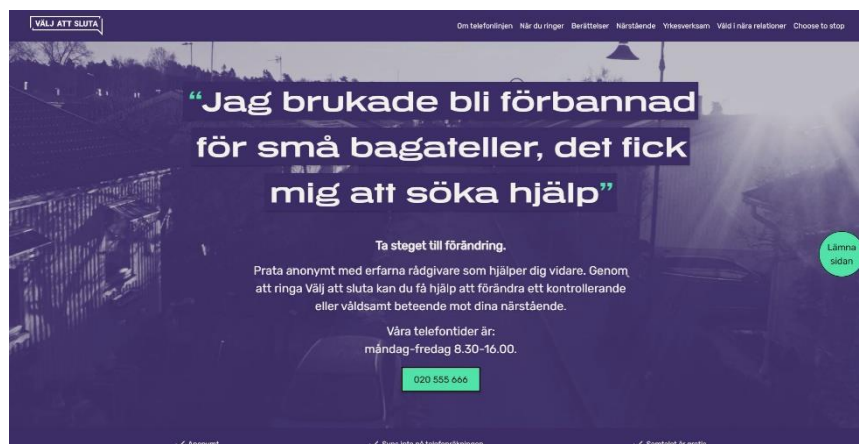
Under verksamhetsåret har en större satsning på utveckling av Välj att slutas kommunikation gjorts. Då verksamheten har gått från ett pilotprojekt till en nationell telefonlinje fanns det ett behov av att se över alla kampanjer, enheter, och kanaler som skapats för att sprida information om telefonlinjen.

Fokus på utvecklingen var att säkerställa ett nytt långsiktigt koncept för kommunikationen. Utgångspunkten i det nya konceptet var att kommunikationen skulle genomsyras av följande budskap:

1. Möjlighet till förändring
2. Respektfullt bemötande.

Det gjordes en utvärdering av vilka kampanjer och enheter som gett bäst resultat. Utifrån den kunskapen valdes enheter ut som skulle göras om i det nya långsiktiga konceptet. Det togs även fram nya enheter riktade till bland annat yrkesverksamma som tidigare saknats. Hemsidan Väljattsluta.se ansågs också ha ett behov av uppdatering, då den fått en viktig roll i och med att många sökte efter telefonlinjen på Google. Det nya konceptet kom att innefatta:

1. Uppdaterad hemsida: www.valjattsluta.se

2. Annonser i sociala medier och i fackpress riktade till yrkesverksamma.
3. Annonser till allmänheten, som tidigare visat goda resultat, uppdaterade till det nya konceptet.
4. Affischer, visitkort, informationsblad, bild till väntrumstv och andra populära tryckprodukter uppdaterade i det nya konceptet och inlagda på hemsidan för nedladdning.
5. Uppdaterade mallar för Word och Power Point.

Tanken med utvecklingsarbetet var inte bara att skapa en långsiktighet i Välj att slutas kommunikation, utan också att samla ihop alla goda exempel under åren för att ta tillvara och säkra en långsiktig framtid för telefonlinjen.

Vilka resultat ledde kommunikationen till?

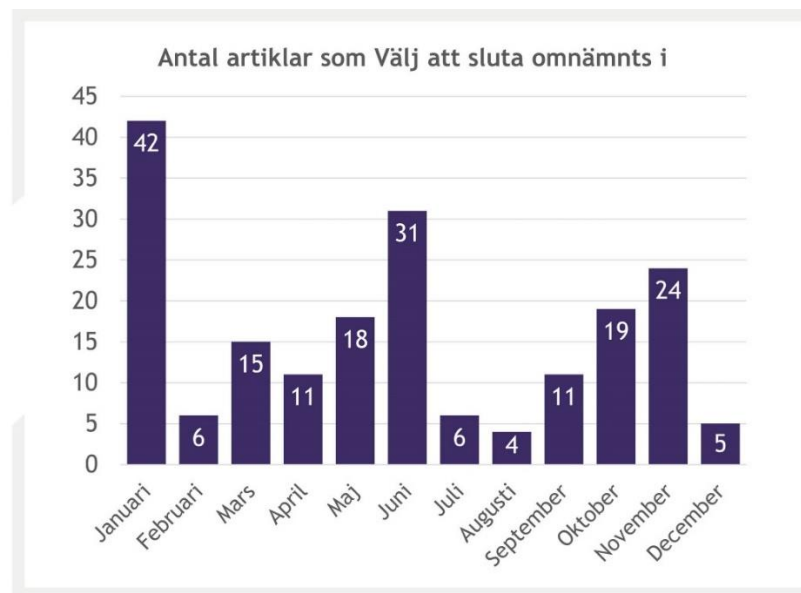
Kommunikationsinsatserna har gett följande resultat¹⁷:

- Hemsidan valjattsluta.se har haft ca. 130 000 besök (sessioner) under 2021. När den nya hemsidan lanserades tredje november har besökarantalet varierat mellan 500 och 1000 besökare per dag. De vanligaste sidorna att besöka efter startsidan är definitionen av våld i nära relationer (<https://valjattsluta.se/vald-i-nara-relationer/>),

¹⁷ Resultaten baseras på tidsperioden 1 januari 2022 till 9 december 2022.

Berättelser¹⁸ (<https://valjattsluta.se/berattelser/>) och information om hur det går till när man ringer telefonlinjen (<https://valjattsluta.se/nar-du-ringer/>).

- Under året har majoriteten av besökarna (ca 45 procent) varit från storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. 87 procent besökte hemsidan för första gången.
- De flesta (55 procent) besökarna har hittat till hemsidan via sociala medier, 23 procent genom direkt trafik¹⁹. 15 procent genom organisk sök²⁰. Besökarna som hittar till sidan via sociala medier gör detta genom att de klickar sig vidare från telefonlinjens annonser.
- På hemsidan finns flera material att ladda ner och använda för lokal spridning av information. Under året har besökarna gjort över 13 500 nedladdningar från hemsidan.

- Telefonlinjen har omnämnts i 192²¹ tidningsartiklar, fackpress, magasin och webbartiklar hos TV/radiostationer. Flest artiklar publicerades under januari månad (43 stycken) följt av juni (31 stycken) och november (24 stycken). Välj att sluta omnämndes i artiklar flera gånger under alla årets månader. Aftonbladet är den tidning som har omnämnt Välj att sluta i flest artiklar under året. I många artiklar med fokus på våld i nära relationer omnämns Välj att sluta (inklusive telefonnumret) i en faktaruta tillsammans med andra stödverksamheter/funktioner.

¹⁸ På sidan *Berättelser* kan besökaren läsa berättelser från personer som just påbörjat behandling eller berättelse från en behandlare i en kommun.

¹⁹ Exempelvis personer som skriver in en adress i webbläsaren.

²⁰ Resultat av en "naturlig" sökning (ej betald annons) där en person själv skriver in ord i sökmotorn.

²¹ Under tidsperioden 1 januari 2022-9 december 2022.

- Exponeringen (antal gånger annonsen setts) för den köpta annonseringen under året uppskattas vara cirka 14 miljoner ”bruttokontakter” (samma person kan ha sett den flera gånger). Exponeringarna resulterade i 134 000 interaktioner med annonserna, därav mer än hälften genererade trafik till hemsidan.
- En annons för Välj att sluta har visats över 300 000 gånger på Google i samband med att någon sökt på ett våldsrelaterat ord. Detta har lett till närmare 33 000 klick på annonsen. Andelen som klickat sig vidare till sajt har i genomsnitt legat på 10,9 procent²², vilket är ett väldigt bra resultat. Resultatet betyder att annonserna visats för rätt målgrupp och uppfattats som relevant för målgruppen.

Kommunikation och förankring gentemot yrkesverksamma

Utöver den köpta kommunikationen till yrkesverksamma så utfördes ett spridningsarbete i form av informationsutskick, seminarier och föreläsningar. Syftet var att skapa kännedom om Välj att sluta hos yrkesverksamma som i sitt arbete möter personer som utövar våld i nära relationer. Detta är en viktig målgrupp för Välj att sluta, eftersom de kan hänvisa klienter till telefonlinjen.

- Föreläsningar har genomförts för bland annat; Linnéuniversitetet, Polismyndigheten, Kvinnofridslinjen, länsstyrelsens utvecklingsledare inom området Mäns våld mot kvinnor, Länsstyrelsen Dalarna, behandlarnätverk i Hallands län samt för sammanlagt flera hundra besökare vid Socionomdagarna, Manscentrum nationella konferens samt en konferens anordnad av Stockholms läns regionala samverkansplattformen Operation kvinnofrid.
- Information om Välj att sluta har nått regionala och lokala myndigheter runt om i landet genom länsstyrelsernas särskilda nätverk.
- Informationsbrev med länkar till spridningsmaterial har via länsstyrelsernas kontaktvägar nått chefer och samordnare på regionala myndigheter, kommuner, civilsamhällsorganisationer.
- Nyhetsbrev om telefonlinjens verksamhet skickades ut via mail under året till de 63 särskilda verksamheter som Välj att sluta hänvisar till.

²² En förväntad andel vid annonsering via Google brukar ligga på 2-5 procent beroende på målgrupp och avsändare.

Den operativa verksamheten vid telefonlinjen Välj att sluta

Telefonsamtalen

Telefonlinjen är anonym, vilket betyder att personalen som svarar i telefonen inte ser telefonnumret vid inkommande samtal. Den som ringer behöver inte använda sitt riktiga namn om den inte vill. Personalen som svarar använder sig av olika samtalsmetoder i telefonsamtalet, bland annat motiverande samtal (MI), och de är vana vid att bemöta människor på ett icke-dömande och respektfullt sätt. Samtalet är individanpassat och riktlinjen är att det kan pågå i cirka 30 minuter, men det kan bli kortare eller längre utifrån behov. I bilaga 2 beskrivs mer i detalj vilka principer som guidar telefonrådgivarna. Målet med samtalet är att få den som ringer motiverad att ta tag i sin situation och visa att det finns hjälp att få hos olika behandlingsverksamheter i närheten där personen bor. Den som ringer uppmuntras att inom en snar framtid kontakta en behandlingsverksamhet för att boka tid och/eller andra verksamheter som exempelvis psykiatri, beroendecentrum etc. Via samtalet till Välj att sluta är det möjligt att förstärka den motivation som fanns när personen ringde, och förenkla kontaktvägarna till behandlingsverksamheterna i hemkommunen.

Målet med samtalet är att få den som ringer motiverad att ta tag i sin situation och visa att det finns hjälp att få hos olika behandlingsverksamheter i närheten där personen bor.

Tillgänglighet

Välj att slutas telefontider har kunnat vara konstanta över året. Från januari 2022 till december 2022 hade telefonlinjen varit öppen vardagar mellan 08.30 – 16.00. Under juli var telefonlinjen öppen en dag 08.30 – 16.00 och övriga dagar kunde inringare lämna meddelande på telefonsvararen för att bli uppringda när telefonlinjen var öppen.

Under pilotprojektet i Skåne och Stockholm testades under en period att ha öppet två kvällar i veckan, måndagar och onsdagar mellan 16.00 – 20.00. Det visade sig att inte många ringde under kvällar, varav det beslutades att återgå till att enbart ha öppet dagtid.

För de som ringer utanför öppettiderna kan meddelande lämnas på telefonsvarare och personalen ringer upp från dolt nummer inom två

arbetsdagar. Telefonmeddelandena raderas efter avlyssning. Välj att sluta ger inga råd via mejl på grund av sekretessregler, utan uppmuntrar personer att ringa. En chattfunktion finns ännu inte, men har utretts under året.

Definition av våld och olika våldstyper

Våld i nära relationer kännetecknas av att den utsatta har eller har haft en nära relation till och ofta starka känslomässiga band till den som utövar våldet. Begreppet våld i nära relationer har breddats med åren, och brukar idag inte enbart inbegripa våld i parrelationer, utan även våld mellan syskon, våld mot barn av en förälder/nära vuxen och våld från ett barn mot en förälder/nära vuxen m.m.²³ Välj att sluta har valt att huvudsakligen inrikta sig på våld i parrelationer²⁴ där den som utövar våldet är över 18 år.²⁵

"Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill"

Välj att sluta utgår från Per Isdals²⁶ definition av våld, "Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något den vill".²⁷ Det betyder att all form av våldsam beteende i nära relationer är fokus för Välj att sluta, inte bara det fysiska våldet. Telefonrådgivarnas bedömningar utgår från vedertagna definitioner av de olika formerna av våld (fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt och försummelse).²⁸

²³ Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våld i nära relationer.

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> (220111)

²⁴ Telefonlinjen tar emot samtal från personer som utövar eller utsätts för annat relationsvåld också (våld mot barn, våld mot syskon, våld mot föräldrar mm), men är inte primär målgrupp till linjen.

²⁵ Om personer som är yngre än 18 år ringer till Välj att sluta så hänvisas dessa vidare till lämplig verksamhet (exempelvis Ungarelationer.se driven av 1000-möjligheter).

²⁶ Per Isdal är en av grundarna av stiftelsen Alternativ till våld i Norge (ATV). ATV är ett behandlings- och kompetenscentrum som startade sin verksamhet 1987 och vars behandling har stort inflytande i Sverige.

²⁷ Isdal, Per. Meningen med våld. Upplaga 2. Stockholm. Gothia Fortbildning AB. 2017.

²⁸ Se exempelvis Vårdgivarguiden, Stockholms läns landsting. [Våld i nära relationer - Kunskapsstöd för vårdgivare \(kunskapsstodforvardgivare.se\)](#) (220111) eller Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våldets uttryck och mekanismer. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/valdets-uttryck-och-mekanismer/> (220111)

Fysiskt våld är exempelvis slag, sparkar och knuffar som ofta lämnar synliga skador, till exempel blåmärken, svullnader, tandfrakturer, bitmärken eller andra skador.

Psykiskt våld är exempelvis verbala kränkningar, hot, isolering och integritetskränkande handlingar som kontroll av telefonsamtal, sms och mejl.

Sexuellt våld är exempelvis oönskad beröring, att bli tvingad till sexuella handlingar eller våldtäkt.

Ekonomiskt våld är exempelvis att en närstående tar kontroll över ekonomin och materiella tillgångar för att på så sätt öka isoleringen, utsattheten och göra det svårare att lämna relationen.

Materiellt våld är exempelvis att en närstående slår sönder möbler och andra saker i hemmet. Den utsatta personen kan också tvingas att själv förstöra ägodelar av särskild betydelse. Våldet kan också riktas mot husdjur.

Försummelse är exempelvis att en person inte får sina dagliga behov tillgodosedda (mat, hygien och medicin m.m.). Försummelse drabbar oftast personer som är beroende av andra för sin dagliga livsföring och riktas främst mot personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar, äldre och barn.

Rådgivarna bedömer alltså själva vilket våld det rör sig om utifrån inringarens beskrivningar och placerar in det under en av ovanstående kategorier. När det förekommer fysiskt eller psykiskt våld gör telefonrådgivarna också en bedömning om hur grovt våldet var. Som hjälp för denna bedömning används de frågor som ställs i bedömningsmetoden FREDAs beskrivning.²⁹ Exempel på grovt fysiskt våld kan vara att ha knivskurit någon, bundit någon, slagit någon med ett föremål eller åsamkat några skador som krävt akutvård. Exempel på grovt psykiskt våld kan vara att låsa in någon, kräva att partnern stannar hemma, hot om att döda partnern, hot riktat mot personer i partnerns omgivning. Vid tolkningen av resultaten är det dock viktigt att ha i åtanke att telefonrådgivarnas bedömningar ofta görs utifrån ett 30-minuters samtal. Så när en inringare kommer till behandlingsmottagningen kan det hända att hen avslöjar mer våld än som uttalats i telefonen. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck har telefonrådgivarna utgått från regeringens definition (Skr.

²⁹ Socialstyrelsen. Manual för FREDA. Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete med våld i nära relationer. 2014.

2007/08:39), där kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet är central och starkt knuten till kollektivet.³⁰

Uppföljning av samtalen via webbformulär och brukarenkät

I uppföljningssyfte registreras alla samtal som inkommer till telefonlinjen anonymt i ett webbformulär, som tagits fram i samverkan mellan Länsstyrelsen, Socialstyrelsen och Manscentrum Stockholm. Frågorna fångar in bland annat ålder, kön, vilken kommun personen ringer ifrån, om personen har barn, anledningen till samtalet, vilken typ av våld som utövats, om personen sökt hjälp tidigare och vilken verksamhet personen hänvisas till. Inga personuppgifter registreras och samtliga telefonrådgivare har skrivit på sekretessavtal utöver de sekretessbestämmelser som finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).³¹ I början av 2021 uppdaterades webbformuläret utifrån lärdomar som gjordes under pilotprojektet.

Via telefonväxelsystemet går det även att få reda på information om när personen ringde och hur långt samtalet blev. Det förs även statistik över när personalen vid telefonlinjen ringt upp en person som lämnat ett meddelande på telefonsvararen eller när en person mejlat till info@valjattsluta.se.

I slutet av samtalet uppmuntras den som ringer att gå in på telefonlinjens hemsida och svara på en brukarenkät. Brukarenkäten består av ett fåtal frågor där de kan svara på hur nöjd/missnöjd personen var med telefonsamtalet och vilken typ av råd som gavs.

Under 2022 besvarade 14 personer enkäten på hemsidan. De fick gradera olika påstående på en skala mellan 1-5 (där 1 är väldigt dåligt och 5 är väldigt bra). På frågan om det tyckte att den som svarade i telefonen förstod personens situation blev medelvärde 3. Samma medelvärde blev det även om personen var nöjd med samtalet i stort. Hälften av personerna som besvarade enkäten skulle rekommendera andra att ringa telefonlinjen.

³⁰ "När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Detta förhållande kan vara mer eller mindre uttalat och kontrollen kan sträcka sig från vardagliga former av begränsningar i flickors och kvinnors liv som berör exempelvis klädd, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb och giftermål och skilsmässa. I sin mest extrema form resulterar hederstänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. Det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor." (Regeringens skrivelse. Skr. 2007/08:39. Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer)

³¹ Manscentrum Stockholm är en ideell stiftelse och enskild vårdgivare med legitimerad personal (psykologer och psykoterapeuter) och lyder under de bestämmelser som finns i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Resultat från Välj att sluta 2022

I detta kapitel presenteras statistik som samlats in under samtalen till Välj att sluta.

Samtliga inkommande samtal registreras i ett webbformulär³² under samtalets gång, men det ställs betydligt mer ingående frågor till de personer som utövat våld. Frågorna till personerna som utövat våld omfattar vilken typ av problem de ringer för, vilken typ av våld som beskrivs i samtalet, om de har sökt hjälp för problemen tidigare, vem som är utsatt för våldet, om det finns barn i familjen, bakgrundsfaktorer som ålder och kön med mera. En del av frågorna i webbformuläret besvaras utan att de behöver ställas genom att personen självmant berättar. När det gäller vissa av frågorna, till exempel typ av våld som utövats, så tolkar telefonrådgivarna det som sägs utifrån sin kunskap och erfarenhet och genom vedertagna definitioner runt vad som ingår i exempelvis psykiskt våld.³³ Det är inte alls säkert att den som ringer beskriver allt det våld som utövats, utan snarare tvärtom, och det är viktigt att ha med sig vid läsandet av resultaten i detta kapitel. Resultaten är en ögonblicksbild av vad ett ganska stort antal personer som utövat våld berättat. Det är dock en unik bild, med tanke på att det inte finns mycket empiri runt denna målgrupp i Sverige.

Att besvara frågorna är frivilligt, vilket gör att det ibland saknas svar. Det förekommer att personer inte vill svara på specifika frågor, eller att frågan inte är tillämplig av olika anledningar. Hur stort bortfallet är redovisas fråga för fråga. Det bör även nämnas att en person oftast kan ge flera svar på en fråga; frågornas svarsalternativ är inte ömsesidigt uteslutande.

För att underlätta läsningen av resultatkapitlet refereras det ibland till antal personer som ringt Välj att sluta, även om det vore mer korrekt att redogöra för antal samtal som inkommit till telefonlinjen. Vissa personer har nämligen ringt fler än en gång.

Det statistiska underlaget omfattar perioden första januari 2022 till och med nionde november 2022, vilket sammanlagt blir en period på cirka tio månader. Anledning till att statistiken i redovisningen inte omfattar hela årets samtal är för att hinna sammanställa i tid innan slutredovisningsdatum till Socialstyrelsen.

³² Manscentrum hade enligt samverkansavtalet ansvar för att konstruera den tekniska lösningen med det anonyma webbformuläret, där statistiken samlas.

³³ Se exempelvis Socialstyrelsen. Våld i nära relationer. [Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#) (220111)

Vilka ringde?

Antal samtal

Sedan den första januari 2022 fram till den nionde november 2022 har totalt 592 samtal tagits emot. 279 av dessa samtal har kommit från personer som uppgett att de utövat någon form av våld i nära relationer (47 procent).

Diagram 1. Totalt antal samtal fördelat på månader (220101–221109)

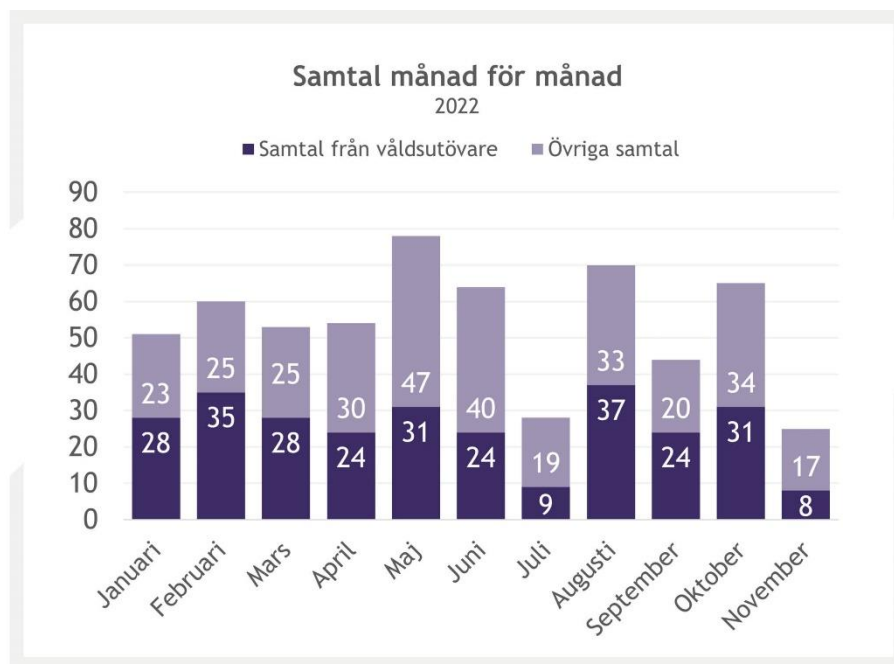

Diagram 1 visar att antal samtal per månad har varierat under året. Nästintill hälften av samtalen har kommit från personer som utövat våld i nära relationer. I juli 2022 hade telefonlinjen enbart öppet en dag i veckan, vilket syns tydlig i statistiken då färre samtal kom in under den månaden. Under juli månad kunde inringare lämna meddelande på telefonsvarare alla dagar i veckan men blev uppringda den dagen telefonlinjen hade öppet. Övriga månader på året hade telefonlinjen öppet fem dagar i veckan. Anledningen till ett minskat antal samtal i november kan främst hänvisas till att statistikinsamlingen endast omfattar nio av novembers 30 dagar.

Jämförelse med undersökt period 2021 – totalt antal samtal

I redovisningen för 2021 års verksamhet var det enbart möjligt att följa upp perioden 210322 – 211101.³⁴ Vid en jämförelse med 2022-års statistik för

³⁴ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

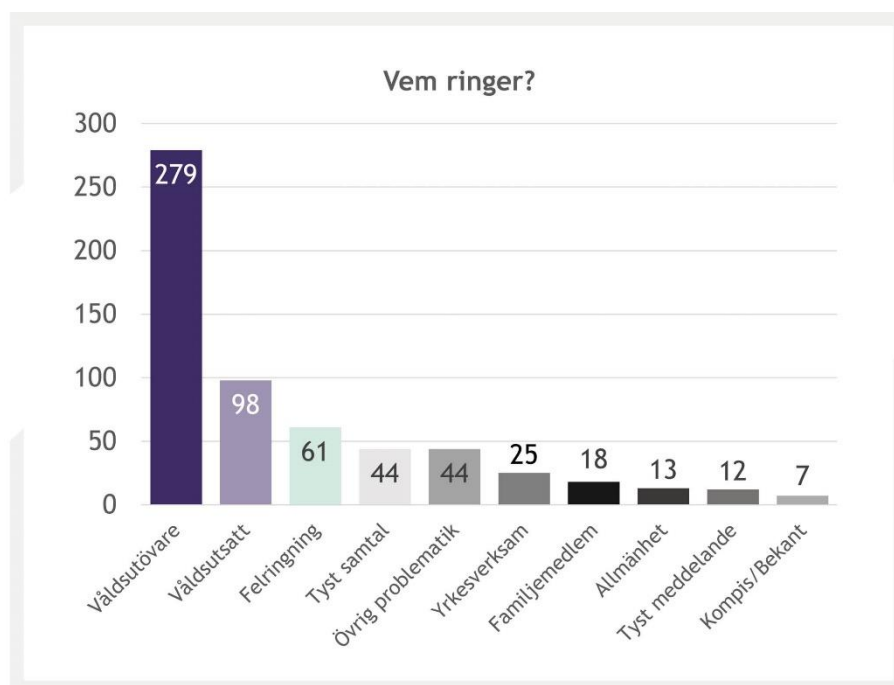
motsvarande period framkommer det att det totala antalet samtal har ökat under 2022.

2021 tog Välj att sluta (under ovanstående period) emot 331 samtal i jämförelse med 425 samtal 2022, vilket ger en ökning med 94 samtal. Under både 2021 och 2022 kom cirka hälften av samtalen från personer som uppgav att de utövade våld i nära relationer.

Antal samtal fördelat på Välj att slutas målgrupper

Även om personer som utövar våld är Välj att slutas primära målgrupp så riktar sig telefonlinjen också till våldsutsatta, yrkesverksamma och närstående samt andra som har ett behov av att ringa.

Diagram 2. Antal samtal fördelade på de målgrupper som ringt till Välj att sluta. (220101–221109)

I diagram 2³⁵ redovisas fördelningen av antal samtal på Välj att slutas målgrupper samt på kategorierna tysta samtal, felringningar, tysta meddelanden och övrig problematik.³⁶ Personerna som ringer in hamnar nästan uteslutande i enbart en av ovanstående kategorier, på grund av att telefonrådgivarna kodar efter primär anledning till samtal. Av de 592 samtalen uppgav 279 (47 procent) att de utövade våld och 98 (17 procent) uppgav att de var våldsutsatta. 25 (fyra procent) av de 592 samtalen kom från yrkesverksamma. I 44 (sju procent) samtal uppgav personerna övrig

³⁵ Antalet blir totalt 601 här på grund av att nio samtal har registrerats på två olika kategorier.

³⁶ Med övrig problematik menas annan problematik än våld, exempelvis missbruk och annan psykisk ohälsa.

problematik. 18 (tre procent) samtal kom från familjemedlemmar och sju (en procent) från målgruppen kompis/bekant. Frågor från allmänheten utgjorde 13 (två procent) av de totala samtalen. 44 (sju procent) av de 592 samtalen utgjordes av tysta samtal. Det är viktigt att påpeka att de tysta samtalen kan vara en person som vill prata om sitt våldsamma beteende men som inte vågar göra det när hen väl kommer fram till en rådgivare. När det sker brukar rådgivarna i regel prata med den okände klienten: ”Vi vet att det kan kännas svårt att prata om sina problem med en annan person men vi finns här för att lyssna och hjälpa till. Om du inte vill prata med oss nu så kan du alltid ringa tillbaka hit igen”. Tysta meddelanden har lämnats på telefonlinjens telefonsvarare. Dessa uppgick till 12 stycken, i likhet med de tysta samtalen kan dessa komma från personer som har utövat våld men som inte vågar tala in ett meddelande. 61 (10 procent) samtal angavs som felringningar vilket till stor del beror på att ett företag har ett väldigt likartat telefonnummer som Välj att sluta.

Vilken typ av våld var vanligast?

En person som ringer till telefonlinjen kan beskriva att hen utövat flera olika typer av våld eller bara en typ. Telefonrådgivaren tolkar det som sägs utifrån de definitioner av de olika våldstyper som beskrivits i tidigare avsnitt och markerar alla kategorier av våld som en person beskriver. Telefonrådgivarna gör även en bedömning av om det beskrivits grovt fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld i samtalen. Tabell 1 baseras på 279 samtal där personer har uppgett att de har utövat våld. I denna tabell förekom enbart ett fåtal överlappningar av våldskategorier eftersom rådgivarna kodat efter vilken primär typ av våld som beskrivits i samtalen.

Tabell 1. Förekomst av olika typer av våld. Antal och andel i procent. (220101–221109)

Typ av våld	Antal personer som utövat en viss våldstyp	Andel i procent
Psykiskt våld	138	49 %
Grovt psykiskt våld	84	30 %
Fysiskt våld	92	33 %
Grovt fysiskt våld	25	9 %
Sexuellt våld	3	1 %
Grovt sexuellt våld	2	1 %
Materiellt våld	39	14 %
Försummelse	4	1,4 %
Hedersrelaterat våld	1	0,4 %
Ekonomiskt våld	0	0 %

Tabell 1 visar att beskrivningar av psykiskt våld är vanligast. I 49 procent av samtalen beskrevs psykiskt våld och i 30 procent grovt psykiskt. Det fysiska våldet är också relativt vanligt i materialet – i 33 procent av samtalen beskrevs denna våldstyp och i nio procent uppgavs grovt fysiskt våld. Materiellt våld beskrevs i 14 procent av samtalen medan sexuellt våld, hedersrelaterat våld samt försummelse är sparsamt förekommande. Beskrivningar av ekonomiskt våld har inte framkommit i samtalen. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det inte hinns med att berätta så mycket under ett samtal på cirka 30 minuter, och att det kan hända att personerna kan ha utövat fler våldstyper än som nämns i samtalen. Det kan också finnas en tendens till underskattning av eget våldsutövande.

Könstillhörighet hos personerna som utövat och utsatts för våld

Majoriteten av de 279 personer som uppgett att de utövat våld var män. 226 personer var män (81 procent) och 53 var kvinnor (19 procent). Av de 98 personer som beskrev att de utsatts för våld förelåg ett motsatt förhållande, det vill säga kvinnorna var överrepresenterade. 67 personer var kvinnor (68 procent) och 31 var män (32 procent).

Könsfördelning vid en jämförbar period under åren 2021 och 2022

När samma period under 2021³⁷ och 2022 jämförs visar det sig att könsfördelningen för dem som utövat våld är likartad för båda åren. 2021 var 125 personer män (82 procent) och 28 var kvinnor (18 procent). 2022 var 153 personer män (81 procent) och 36 personer kvinnor (19 procent). När det gällde de som uppgett att de blivit utsatta för våld har det däremot förändrats mellan åren. 2021 var 30 av dem som utsatts för våld kvinnor (86 procent) och fem var män (14 procent), och 2022 var 22 kvinnor (61 procent) och 14 män (39 procent).

Våldstyp och könsfördelning hos personerna som utövat våld

Nedan följer två tabeller som visar könsfördelningen för personer som beskrivit att de utövat psykiskt och fysiskt våld i samtalet med telefonrådgivarna. I dessa tabeller har kategorierna psykiskt och grovt psykiskt våld slagits ihop till kategorin psykiskt våld, och kategorierna fysiskt och grovt fysiskt har blivit kategorin fysiskt våld. Det totala antalet personer som utövat våld, oavsett vilken våldstyp de utövat, återfinns i den högra kolumnen.

Tabell 2. Förekomst av psykiskt våld (inklusive grovt). Antal och andelar i relation till personer som utövat någon form av våld (oavsett våldstyp). Fördelat på kön. (220101–221109)

Könstillhörighet	Personer som utövat psykiskt våld		Personer som utövat våld
	Antal	Andel i procent	Antal
Man	175	77 %	226
Kvinna	40	75 %	53
Total	215	77 %	279

Av de 279 samtalerna från personer som har utövat någon form av våld beskrevs psykiskt våld i 215 samtal (77 procent³⁸). Förekomsten av psykiskt våld hos gruppen män och kvinnor skiljer inte så mycket åt. 75 procent av kvinnorna (40 stycken) och 77 procent av männen (175 stycken) beskrev

³⁷ Perioden som jämförs här är samtal som inkom 20210322 – 211101 och 20220322 – 221101.

³⁸ Anledningen att procentandelen är lägre än i tabell 1 (77 procent istället för 79 procent) är att 7 samtal har kodats som både psykiskt och grovt psykiskt våld. I tabell 2 beskrivs unika samtal för psykiskt våld, därav blir det bortfall på de 7 samtalerna.

handlingar som kunde placeras under våldstyperna psykiskt våld och grovt psykiskt våld.

Tabell 3. Förekomst av fysiskt våld (inklusive grovt). Antal och andelar i relation till personer som utövat någon form av våld (oavsett våldstyp). Fördelat på kön. (220101–221109)

Könstillhörighet	Personer som utövat fysiskt våld		Personer som utövat våld
	Antal	Andel i procent	Antal
Man	91	40 %	226
Kvinna	26	49 %	53
Total	117	42 %	279

Tabell 3 visar att i totalt 117 samtal (42 procent) har personerna uppgett att de utövat fysiskt våld. Även om kvinnorna som utövar fysiskt våld är betydligt färre än männen (26 mot 91), så visar det sig att en högre andel av kvinnorna beskrivit att de utövat fysiskt våld än männen gjort. 49 procent av kvinnorna uppger att de utövat fysiskt våld i jämförelse med 40 procent av männen.

Kombination av fysiskt och psykiskt våld är vanligt

Den vanligaste kombinationen av våldstyper i materialet är fysiskt och psykiskt våld. Av totalt 117 personer som beskrivit att de utövar fysiskt våld uppgav 70 (60 procent) att de även utövat psykiskt våld. 53 av dessa personer var män och 17 var kvinnor. Även i detta fall ska siffrorna ses mot bakgrund av att enbart det som hinner beskrivas i ett 30-minuters samtal finns med i underlaget.

Andra problem än våld som också togs upp i samtalen

I 68 procent av de 279 samtalen från personer som utövat våld beskrevs även andra problem eller tillstånd som förekommit parallellt med våldsutövandet. Nedan följer en uppräknings av de som var vanligast förekommande.

- 22 procent beskrev att de befann sig i en relationskris. (Med relationskris menas generella svårigheter i nära relation utan att det finns våldsinslag. Det kan röra sig om rädsla för separation, lindrig svartsjuka, svårigheter att bibehålla en relation, otrohet m.m.).

- 10 procent beskrev något som tolkades som psykiatriska diagnoser/symtom (Här rör det sig ofta om en diagnos som personerna berättar om och/eller att det finns en psykiatrisk kontakt. Hallucinationer, bipolär sjukdom m.m. ingår här).
- Nio procent beskrev att de led av någon form av psykiska besvär (upplevd oro, hög stress och nedstämdhet).
- Sju procent beskrev att de led av ångest eller depression.
- Fem procent beskrev missbruksproblem.
- Tre procent beskrev att de hade problem i en separation.
- En procent beskrev vårdnadstvist om barn.

Vilka utsattes för våldet?

Telefonrådgivarna frågar inringarna vem som utsätts för våldet, och tabellen nedan visar hur svaren fördelar sig. Personerna har här kunnat uppge flera svar, det vill säga våldet kan ha utövats mot fler än en person.

Tabell 4. Tabell över vilka som utsatts för våldet, antal och andel av alla samtal. (220101–221109)

Vem utsätts?	Antal samtal där relationen till den utsatte nämns	Andel i procent	Totalt antal samtal
Partner	238	85 %	279
Barn	36	13 %	279
Kompis/bekant/släkting	18	7 %	279
Annan	4	1,4 %	279

Tabell 4 visar att det är vanligast att de våldsutövande vuxna som ringt till Väj att sluta uppgett att de utsatt sin partner för våld (85 procent). I 84 procent av fallen var partnern en kvinna och i 16 procent av fallen var partnern en man.

I 36 samtal (13 procent) beskrevs våld mot barn. Vid en fördjupad analys av dessa samtal visade det sig att 15 av dessa personer (42 procent) även utövade våld mot en partner. I 21 samtal uppgavs endast våld mot barn.

I 18 fall (sju procent) beskrevs våld mot en kompis, bekant eller släkting och i fyra samtal våld mot andra (exempelvis en arbetskamrat eller granne).

Hur länge hade våldet pågått, och hur såg hjälpsökandemönstret ut?

Personerna som utövat våld fick frågan om hur länge våldet pågått. I nedanstående tabell går det att utläsa resultatet.

Tabell 5. Hur länge har våldet pågått? Antal och andel i procent. (220101–221109)

Tid våldet pågått	Antal samtal	Andel i procent
Mindre än ett år	54	19 %
Ett till tre år	88	32 %
Mer än tre år	137	49 %
Total	279	100 %

Tabell 5 visar att det var vanligast att våldet hade pågått i ett år eller mer (81 procent) vid tiden för samtalet till Välj att sluta. I 32 procent av samtalen uppgavs att våldet hade pågått i ett till tre år och i 49 procent av fallen i mer än tre år. Det var minst vanligt att våldet pågått i mindre än ett år – i 19 procent av samtalen uppgavs detta som alternativ.

Telefonrådgivarna samlar även in uppgifter om huruvida personerna hade sökt hjälp för problem med ilska och/eller våld tidigare vid någon verksamhet. Tabellen nedan visar en analys av hur antalet år våldsproblemen pågått är relaterat till om man sökt hjälp tidigare.

Tabell 6. Antal år våldet pågått relaterat till personens tidigare hjälpsökande. Antal och andel i procent. (220101–221109)

Antal år våldet har pågått	Sökt hjälp tidigare, antal personer, andel i procent	Inte sökt hjälp tidigare, antal personer, andel i procent	Totalt antal
Mindre än ett år	5 (34 %)	48 (91 %)	53 (100 %)
Ett till tre år	11 (13 %)	76 (87 %)	87 (100 %)
Mer än tre år	47 (34 %)	90 (66 %)	137 (100 %)
Total	63 (23 %)	214 (77 %)	277 (100 %)

Tabell 6³⁹ visar att totalt sett 77 procent aldrig hade sökt hjälp för sina våldsproblem tidigare, oavsett hur länge våldet pågått. Enbart 34 procent av de som haft våldsproblem i tre år eller mer hade sökt hjälp tidigare.

Av de 63 personer som hade sökt hjälp för sitt våldsamma beteende tidigare (23 procent) hade 26 personer (41 procent) vänt sig till hälso- och sjukvården. 28 procent hade sökt en specialiserad behandlingsverksamhet för våldsutövare. Det fanns även ett fåtal personer som befunnit sig inom Kriminalvården innan de kontaktade Välj att sluta, eller som vänt sig privat till psykolog eller liknande.

Hur många kontaktade Välj att sluta flera gånger?

Ytterligare en fråga som ställdes till personer som utövat våld var hur många gånger de ringt till Välj att sluta. Av de 279 personer som svarade på denna fråga hade 19 personer (7 procent) haft samtal med en rådgivare vid Välj att sluta tidigare. 15 personer har återkommit en gång medan fyra personer har återkommit flera gånger.

Fördjupande information om personerna som utövat våld

Bakgrundsfaktorer

För att ringa in de som beskrev att de utövat våld ytterligare ställde telefonrådgivarna vissa bakgrundsfrågor. Nedan följer en uppsplätning av svaren på dem.

- Medelåldern för personerna som utövat våld var 38,5 år och medianen 36 år⁴⁰.
- 53 procent av personerna som utövat våld hade barn⁴¹
- Medelåldern för barnen var 11 år, och det var vanligast att personerna hade två barn.
- 97 procent av alla som utövat våld var heterosexuella. Dryga tre procent uppgav att de var homosexuella eller bisexuella.
- 89 procent av våldsutövarna var födda i Sverige, och 11 procent utanför Sverige
- Ingen person behövde hjälp med tolk

Hur hittade inringarna Välj att sluta?

Telefonrådgivarna frågade under de 279 samtalen där personer beskrivit våldsamt beteende var de hade hittat informationen om Välj att sluta. Oftast har inringarna bara uppgett en källa till informationen, men några personer har angett flera.

³⁹ | två av de 279 samtalen besvarades inte denna fråga.

⁴⁰ | 36 av de 279 samtalen besvarades inte denna fråga.

⁴¹ | 8 av de 279 samtalen besvarades inte denna fråga.

Tabell 7. Hur hittade personerna som utövat våld till Välj att sluta? Antal och procent. (220101–221109)

	Antal	Andel i procent
Googlade	170	61 %
Partner	33	12 %
Information från yrkesverksam	20	7 %
Familjemedlem eller bekant	16	6 %
Sociala medier	7	3 %
Visitkort eller informationsblad	7	3 %
Annat	2	1 %
Radio eller podcast	2	1 %
Affischer på stan eller i väntrum	1	0,3 %
TV-inslag	1	0,3 %
Tidningsartikel	0	0 %
Reklam i kollektivtrafiken	0	0 %

Tabell 7 visar att det totalt sett var vanligast att söka information om Välj att sluta via Google. 61 procent hade gjort så. Näst vanligast (12 procent) var att partnern hade tipsat om att ringa. Sju procent uppgav att de fått information från en yrkesverksam. Att just Googlesökningar hamnar högst kan vara att det är det sista personen gör innan de ringer. Det kan hända att de har sett annonser i sociala medier eller liknande innan det, men inte nämner det vid direkt fråga.

När ringde de?

De allra flesta som ringde Välj att sluta ringde under telefonlinjens öppettider. Utanför telefontiderna eller när det pågår ett samtal kan den som ringer lämna meddelande, dygnet runt. Av de totalt 592 samtalen (där yrkesverksamma, våldsutsatta, anhöriga med flera ingår) ringdes 27 personer (fem procent) upp. I ett av dessa fall svarade inte personen när telefonrådgivarna ringde upp. Detta kan till viss del bero på att rådgivarna ringer från dolt nummer, och att den som ska svara inte tror det är Välj att sluta som ringer upp. På hemsidan står det tydligt att så kommer ske, men i stunden kan det vara lätt att glömma bort detta och inte svara. Det kan också

hända att motivationen för att söka hjälp har hunnit sjunka tills en rådgivare ringer upp, även om detta sker dagen efter personen lämnat meddelandet på telefonsvararen.

Vart hänvisades personerna som utövade våld?

Samtliga 279 personer (100 procent) som beskrev att de utövade våld hänvisades vidare till en verksamhet för våldsutövare eller annan lämplig instans⁴².

Tabell 8. I vilket län låg den verksamhet som personer som utövade våld hänvisades till? Antal och procent. (220101–221109)

	Antal	Andel i procent
Blekinge	1	0,5 %
Dalarna	8	3 %
Gotland	0	0 %
Gävleborg	4	1,5 %
Halland	8	3 %
Jämtland	5	2 %
Jönköping	11	4 %
Kalmar	6	2 %
Kronoberg	6	2 %
Norrbottn	0	0 %
Skåne	31	12 %
Stockholm	74	27 %
Södermanland	7	3 %
Uppsala	15	6 %
Värmland	8	3 %
Västerbotten	9	3 %
Västernorrland	3	1 %
Västmanland	8	3 %
Västra Götaland	39	15 %
Örebro	6	2 %
Östergötland	19	7 %
Totalt	268	100 %

⁴² Detta är främst egen psykoterapi, men även alkohollinjen eller att återkomma till Välj att sluta med mera.

Tabell 8 visar att det under perioden gjorts hänvisningar till 19 av 21 län i Sverige, detta baseras på 268 personer som uppgett att de utövat någon form av våld⁴³. Det vanligaste var att hänvisningar gick till storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. 74 hänvisningar (27 procent) gick till en verksamhet i Stockholms län, 39 (15 procent) till Västra Götalands län och 31 (12 procent) till Skåne län. Majoriteten av länen har flertalet hänvisningar under statistikinsamlingsperioden.

I länen gick hänvisningarna främst till specialiserade behandlingsverksamheter (80 procent), samt sex procent till hälso- och sjukvården och sex procent till ordinarie socialtjänst. Fyra procent av hänvisningarna gick till Manscentrum Skype, två procent gick till ideella organisationer. Två procent gick till andra organisationer.⁴⁴

Tabell 9. I vilket län bodde de personer som blev hänvisade till Manscentrum Skype? Antal och procent⁴⁵. (220101–221109)

	Antal	Andel i procent
Dalarna	2	20 %
Halland	3	30 %
Stockholm	1	10 %
Södermanland	1	10 %
Uppsala	1	10 %
Västra Götaland	1	10 %
Östergötland	1	10 %
Totalt	10	100 %

Tabell 9 visar att störst andel personer (30 procent) som blev hänvisade till Manscentrum Skype bodde i Hallands län, följt av Dalarna. Personerna kom från sju av 21 län med spridningen över landet. Att även några personer som bor i storstadslänen (där det oftare finns specialiserade behandlingsverksamheter) blivit hänvisade till Manscentrum Skype kan bero på flera

⁴³ I 11 samtal saknas information om vilket län personen hänvisades till vilket gör att den här siffran är lägre än totalt 279 samtal som resulterat i en hänvisning.

⁴⁴ Bland annat polisen.

⁴⁵ I två samtal som hänvisades till Manscentrum Skype har de inte besvarat frågan om vilket län de är bosatta i. Totalt antal hänvisningar till Manscentrum är 12 stycken.

saker. En anledning kan vara att inringaren inte vill vända sig till en verksamhet inom socialtjänsten.

Nådde hänvisningarna fram?

Den andra november 2022 skickades en uppföljningsenkät ut till de 51 specialiserade behandlingsverksamheter⁴⁶ som hade fått hänvisningar från Välj att sluta under perioden 1 januari 2022 till och med den 2 november 2022. Det handlade sammanlagt om 194 personer som fått hänvisning. Dessa siffror är alltså lägre än det totala antalet hänvisade (279 personer), vilket beror på att enkäten skickades ut någon dag innan statistisksamlingen stoppades, men främst för att alla verksamheter inte har kunnat följas upp.⁴⁷

Totalt svarade 31 av de 51 verksamheterna.⁴⁸ Resultatet visar att 103 av 194 personer har tagit kontakt med en av dessa verksamheter efter att fått hänvisningen via Välj att sluta⁴⁹. Det innebär att som lägst 53 procent av totalt antal hänvisningarna har resulterat i kontakt med behandlingsverksamhet.

Polisanmälningar och anmälan om oro för barn

Under året har det inte behövts göra några polisanmälningar eller någon anmälan om oro för barn till socialnämnden i enlighet med de lagar och regler som beskrivs i den juridiska utredningen i bilaga 1.

⁴⁶ 51 av de 63 specialiserade behandlingsverksamheter fick minst en hänvisning under 2022.

⁴⁷ De verksamheter som följts upp är; det så kallade specialiserade behandlingsverksamheterna som kan vara kommunala eller ideella, samt Manscentrum Skype. Hänvisning till hälso- och sjukvård, ordinarie socialtjänst, andra ideella organisationer och annan verksamhet som psykoterapi har inte kunnat följas upp.

⁴⁸ En svarsfrekvens om 61 %.

⁴⁹ 37 % av de 31 verksamheterna uppger att de har frågat varje klient om de har varit i kontakt med Välj att sluta.

Analys och slutsatser

Sedan februari 2019 fram till mitten av december 2022 har Välj att sluta tagit emot över 2300 samtal, varav cirka hälften från personer som beskrivit att de utövat våld i nära relationer. I detta avslutande kapitel kommer dock resultaten från Välj att slutas verksamhetsår 2022 och slutsatser stå i fokus.

Mönstret håller i sig över tid – ungefär hälften av dem som ringar är personer som utövat våld.

Totalt togs 592 samtal emot under den undersökta perioden 2022⁵⁰. 279 av dessa samtal kom från personer som uppgett att de utövat någon form av våld i nära relationer (47 procent). Även under tidigare år har ungefär hälften av samtalen till Välj att sluta kommit från våldsutövare, vilket gör att ett mönster börjar skönjas.⁵¹

Antal personer som hänvisats vidare till behandlingsverksamheter i storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne är fortsatt högre än hänvisningarna till övriga län.⁵² Cirka 54 procent av de personer som utövat våld har hänvisats till dessa län. Detta är ett förväntat resultat med tanke på befolkningsunderlaget i storstadslänen.

Ett resultat som pekar på att det finns ett behov av Välj att sluta är att 77 procent av personerna som beskrev att de utövat våld (oavsett hur länge våldet pågått) aldrig hade sökt hjälp för sitt våldsutövande tidigare. När de ringde Välj att sluta var det med andra ord första gången de tog tag i sina våldsproblem. I 34 procent av dessa fall hade våldet pågått i över tre år utan att dessa personer sökt hjälp. Anledningarna till att personerna inte sökt hjälp förut kan vara flera, och dessa har inte närmare undersökts, men en av dem kan vara att de inte vetat vart det ska vända sig för att få hjälp. Välj att sluta har bättre förutsättningar för att nå ut till allmänheten än enskilda verksamheter eftersom det finns avsatt budget för att nå ut via olika digitala plattformar med mera. Telefonlinjens annonser kan ha gjort det lättare att hitta hjälpen och tilltalet i kommunikationen och det faktum att man kan vara anonym kan ha sänkt trösklarna för att söka hjälp för ett problem som är väldigt skamfyllt att ta tag i. Anledningen till att denna målgrupp söker hjälp sent, oavsett vart de vänder sig första gången, kan vara att det tar tid för dem att inse att de har ett våldsproblem. Det kan behöva hända något som sätter allt på spel för att insikten ska komma. Ett exempel av flera kan vara ett

⁵⁰ Perioden 220101 - 221109

⁵¹ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17; Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

⁵² Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

ultimatum från partnern om att våldet måste upphöra annars kommer förhållandet upphöra. Det finns berättelser från dem som ringt till Välj att sluta som stödjer ovanstående analys, men det behövs mer empiriskt material för att få starkare stöd.

Sammantaget tyder ovanstående (att det ringer personer som utövat våld och att Välj att sluta fångar upp personer som aldrig sökt hjälp tidigare) på att det finns ett behov av telefonlinjen.

Antal samtal har ökat under 2022

Vid en jämförelse av inkomna samtal för en utvald period⁵³ 2021 respektive 2022 framkommer det att det totala antalet samtal har ökat under 2022. 2021 fick Välj att sluta totalt 331 samtal under den utvalda perioden i jämförelse med 425 samtal 2022. Detta ger en ökning med 94 samtal. Om fokus sätts på personer som utövat våld under dessa båda perioder så ökade samtalen från denna målgrupp från 153 till 189 samtal (36 samtal).

Resultatet kan tolkas som att kännedomen om Välj att sluta har ökat något hos telefonlinjens målgrupper. Spridningen och förankringen av telefonlinjen hos både allmänhet och yrkesverksamma behöver dock fortsätta ske kontinuerligt för att kännedomen om antalet samtal ska öka ännu mer.

Hänvisningarna går fram i som lägst 53 procent av fallen

I början av november 2022 följdes hänvisningarna för 194 personer som hänvisats vidare till en specialiserad behandlingsverksamhet eller Manscentrum Skype upp⁵⁴. Svarsfrekvensen på enkäten var 61 procent.⁵⁵ Resultaten pekar på att minst 103 personer (53 procent), troligen fler, har ringt vidare till de specialiserade behandlingsverksamheterna och Manscentrum Skype som telefonlinjen hänvisat till.

Det är svårt att veta om de 91 personer som inte har kunnat följas upp via enkätundersökningen har ringt vidare till den föreslagna verksamheten eller ej. Det är troliga är emellertid att en del av dem gjorde det, men att verksamheten de ringt till inte för statistik för antalet klienter som kommer från Välj att sluta. Det kan också hända att vissa verksamheter dit klienter faktiskt ringt inte svarat på Välj att slutas enkät. Det sannolika är med andra ord att en större andel än 53 procent har ringt vidare till den verksamhet de hänvisats till.

⁵³ Detta gäller för den jämförbara perioden 210322 – 211101 och 220322 – 221101.

⁵⁴ Perioden som följdes upp vara 220101 – 221102. De som hänvisats till hälso- och sjukvården, ordinarie socialtjänst och andra verksamheter som privat psykolog har inte kunnat följas upp och ingår ej i totalen 194 personer. De specialiserade behandlingsverksamheterna kan vara kommunala eller ideella och de erbjuder längre samtalsserier med för ändamålet utbildad personal. Manscentrum Skype är också en specialiserad digital behandlingsverksamhet.

⁵⁵ 31 av de 51 verksamheter dit Välj att sluta hänvisat klienter svarade.

Även om inte alla klienter verkar ringa vidare till den verksamhet som rekommenderats av Välj att slutas rådgivare, så är det viktigt att betona att telefonsamtalet i sig kan göra skillnad och öka motivationen, och att personen i och med samtalet kan ha tagit ett steg i rätt riktning för att förändra sitt beteende. Kanske dröjer det också tills dessa personer hör av sig till en verksamhet vilket gör att de inte kommer med i statistiken för denna rapport.

Kommunikationsinsatserna har fått målgruppen att ringa

Den köpta kommunikationen har varit kontinuerlig under hela året och har i jämförelse med tidigare år genererat en mer jämn tillströmning av besökare till hemsidan. Under 2021 fick Välj att sluta en lägre budget än förväntat till en början och sedan en utökad budget i slutet av året, vilket gjorde att den köpta kommunikationen var ojämn under året. Detta var alltså inte fallet för 2022.

Antagligen förklarar den kontinuerliga kommunikationen även den mer jämna tillströmningen av antal samtal per månad från målgruppen våldsutövare. Den mindre ökningen av samtal från målgruppen i februari kan härledas till en kortvarig kampanj vid tiden för Alla hjärtans dag. Ökningen av samtal i augusti kan dock inte härledas till specifika kommunikationsinsatser. Framgången under året har varit att inte arbeta kampanjdrivet (kortare kommunikationsinsatser för att få större uppmärksamhet under kortare tidsperioder) utan att ha haft en kontinuerlig kommunikation. Detta har i jämförelse med förra året skapat fler besökare till hemsidan och även ökat antalet samtal till telefonlinjen.

Hemsidans besökare är intresserade av vad våld i nära relationer kan innebära

Den mest besökta sidan är den som redogör för en definition av våld i nära relationer. Hit söker sig besökare som är intresserade av att få en större förståelse för vad våld i nära relationer är. Vilken av Välj att slutas målgrupper som oftast besöker denna sida är dock svårt att veta. Det kan vara personer som utövar eller utsätts för våld, yrkesverksamma som vill lära sig mer eller en intresserad allmänhet. De annonser i sociala medier som använts för att driva in besökare till hemsidan har till stor del varit ”Det grå våldet”, vilka tar upp handlingar som befinner sig i en gråzon till att kunna definieras som psykiskt våld. Det kan tänkas att besökarna blev nyfikna på att lära sig mer om vilka beteenden som ingår i våld i nära relationer, när de såg annonserna runt ”Det grå våldet”.

Resultaten visar också att de personer som i störst utsträckning besöker Välj att slutas hemsida kommer från samma län (storstadslänen) som de personer som oftast ringer till telefonlinjen. Detta är troligtvis kopplat till att det bor flest personer i dessa län.

De sidor som handlar om hur det går till när man ringer telefonlinjen, eller som innehåller berättelser från personer som utövat våld är populära. Dessa sidor var även populära under 2021, vilket är ett tecken på att innehållet är relevant för telefonlinjens primära målgrupp.

Att ladda ner kampanj- och informationsmaterial från sidan för yrkesverksamma har blivit mer populärt 2022 i jämförelse med 2021. 2021 gjordes 3000 nedladdningar av material i jämförelse med 2022 då siffran steg till 13 500 nedladdningar. Ökningen kan främst härledas till parlören *Det grå våldet* som är den mest populära enheten att ladda ner av yrkesverksamma.

Psykiskt våld vanligast

Resultaten visar tydligt att Välj att sluta lyckats nå ut till den målgrupp som främst uppgett att de utövat psykiskt våld mot en partner. I 79 procent av samtalen beskrevs psykiskt våld. I 42 procent av samtalen beskrevs fysiskt våld. Dessa andelar är snarlika 2021 års siffror förbehållet att en kortare period undersöktes detta år.⁵⁶

Våld i nära relationer börjar i stort sett alltid med psykiskt våld innan det blir fysiskt. Att gripa in så tidigt som möjligt i våldsprocessen, innan våldet eskalerat ytterligare, har varit eftersträvarsvårt för telefonlinjen. Det är delvis därför, sedan lanseringen av Välj att sluta i februari 2019, som psykiskt våld har varit huvudfokus i kommunikationen ut mot allmänheten. En annan viktig anledning till fokuset på psykiskt våld är att det sannolikt är lättare att få personer som utövar våld att våga ringa när beteenden som svår svartsjuka, ilska och kontrollbehov beskrivs i kommunikationen, och inte fysiskt våld. Det är kan antas att det inte är fullt så skambelagt att utöva psykiskt våld i jämförelse med fysiskt.

Som tidigare nämnts är det dock viktigt att ha i åtanke att telefonrådgivarnas bedömningar av vilket våld som beskrivs ofta görs utifrån ett 30-minuters samtal. Så när en inringare kommer till behandlingsmottagningen kan det hända att hen avslöjar mer våld än det som uttalats i telefonen. Även skam och skuld hos den som ringer påverkar vad som lyfts fram i samtalet.

Målgruppen har behov av stöd med andra problem också

68 procent av personerna som beskrev att de utövat våld uppgav även annan problematik parallellt med våldsutövandet. Det kan röra sig om olika psykiska besvär som oro, ångest, stress men även om relationskriser, psykiatriska diagnoser/symtom, missbruk m.m. Detta stämmer överens med

⁵⁶ Jämförd period är 20210322–211101 och 220322 – 221101. Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

tidigare forskning som gjorts på personer i behandling för sina våldsproblem.⁵⁷

Det är svårt att uttala sig om vad som kommit först här, den övriga problematiken eller våldet. Men det kan vara bra att veta om att det ofta förekommer flera andra problem parallellt med våldet, och att även dessa problem behöver tas om hand för att öka chanserna för att våldet ska upphöra. Det kan även tänkas att de personer som uppgett annan problematik parallellt med våldsutövandet har sökt sig till hälso- och sjukvården eller annan instans innan de sökte för våldsproblemen. Hos dessa instanser finns det en chans att upptäcka personerna tidigt genom att fråga om problem med ilska etc.

Könsfördelningen hos inringarna har varit likartad sedan lanseringen av Välj att sluta

Resultaten visar att 226 män (81 procent) och 53 kvinnor (19 procent) som utövat våld i nära relationer ringde Välj att sluta under perioden 220101 – 221109. Könsfördelningen har varit likartad under alla de år telefonlinjen varit i gång.⁵⁸ Detta verkar alltså vara ett relativt stabilt mönster över tid. Även om flertalet behandlingsverksamheter i Sverige tar emot kvinnor, så är de flesta inriktade på män som våldsutövare, vilket kan bli problematiskt när Välj att sluta ska hänvisa kvinnor vidare. I en systematisk kartläggning från Forte, som bland annat handlar om förebyggande arbete med våldsutövare i nära relationer, lyfts det fram att det saknas forskningsöversikter om förebyggande arbete där kvinnor är våldsutövare.⁵⁹ Det ser alltså ut som att det finns ett behov av att behandlingsmetoder som är anpassade för kvinnor utvecklas och beforskas, så att de kvinnor som söker stöd för att sluta utöva våld kan få adekvat hjälp.

I likhet med resultaten i 2021 års redovisning har kvinnorna i högre utsträckning uppgett att de utövat fysiskt våld än männen, 49 procent respektive 40 procent. Kvinnorna som uppgav detta är dock betydligt färre än männen (26 kvinnor i jämförelse med 91 män). Det kan ligga flera faktorer bakom att så pass stor andel av kvinnorna uppgett att de utövat fysiskt våld i jämförelse med männen. Till exempel kan det vara så att kvinnor är mer vana att berätta om sina problem än män eller att de generellt sett är mer hjälpsökande.⁶⁰ Det kan också vara så att ett mörkertal blottas, att

⁵⁷ Socialstyrelsen. Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering. 2010

⁵⁸ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17; Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

⁵⁹ Forte, Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning, 2022. s. 9.

⁶⁰ Detta är fallet vad gäller psykisk ohälsa, vilket skulle kunna gälla även för våldsutövande. (Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting. Faktablad 2017:2. <https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/fler-kvinnor-an-man-vardas-for-psykisk-ohalsa-faktablad-2017.2.pdf> (220111))

dessas kvinnor aldrig hittat någonstans att vända sig för att få hjälp med sitt våldsutövande tidigare. Men dessa tolkningar behöver utforskas närmare.

Det finns forskning som pekar på att kvinnors utövande av våld i relationer kan röra sig om självförsvar eller så kallat motvåld.⁶¹ Rådgivarna vid telefonlinjen ställer därför extra frågor till de kvinnor som ringer in och berättar om sitt våldsamma beteende för att försöka avgöra om det rör sig om att de är primära våldsutövare eller reagerar på våld de utsätts för. Rådgivarnas bedömningar är att de kvinnor som ringt Välj att sluta i majoriteten av fallen har beskrivit att de var de som initierade våldet och alltså inte använt våld i självförsvar.

Även våld utsatta personer ringer Välj att sluta

Den näst största andelen av inringare till Välj att sluta består av våld utsatta personer (17 procent). Av de 98 personer som beskrev att de utsatts för våld var 67 kvinnor (68 procent) och 31 män (32 procent).

Vid en jämförelse av samma tidsperiod 2021 och 2022⁶² framkommer en skillnad. 2021 var 30 av dem som utsatts för våld kvinnor (86 procent) och fem var män (14 procent), och 2022 var 22 kvinnor (61 procent) och 14 män (39 procent). Det är svårt att säga något säkert om vad denna förändring beror på. Och underlaget är så pass litet att tolkningar bör göras med försiktighet. Det kan dock vara en intressant fråga att följa för att se om männens andel håller i sig.

Välj att sluta kan bli bättre på att nå yngre personer och hbtq-personer

En mycket förenklad beskrivning av den typiska inringaren under den studerade perioden skulle kunna vara att det är en heterosexuell man i 38-årsåldern, född i Sverige, som ofta har barn i 11-årsåldern. Detta mönster känns igen från samtliga år Välj att sluta har funnits.

Välj att sluta har haft svårare att nå unga vuxna (18–25 år) samt hbtq-personer. I slutrapporten för 2021 års verksamhet togs det upp att en chattfunktion knuten till telefonlinjens hemsida skulle kunna locka fler unga att kontakta. Under 2022 har personal från Välj att sluta haft ett antal möten med organisationer som har chattfunktioner.⁶³ Deras samlade erfarenheter var positiva och de delade med sig av praktiska saker som är viktiga att ha med sig vid en eventuell start av en chatt. Samtliga organisationer har tydliga

⁶¹ Bair-Merritt, Megan H. Crowne Shea, Sarah. Thomson, Darcy A. Sibinga, Erica. Trent, Maria. Campbell, Jacquelyn. Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations. Trauma Violence and Abuse. nr 11, 2010: 178-189; Swan, Suzanne C. Gambone, Laura J. Caldwell, Jennifer E. Sullivan, Tami P. Snow, David L. A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners. Violence and Victims. Vol 23. Issue 3. 2008: 301-314; Hester, Marianne. Portrayal of Women as Intimate Partner Domestic Violence Perpetrators. Violence Against Women. Volume 18. Issue 9. 2012:1067–1082.

⁶² 210322 – 211101 och 220322 - 221101

⁶³ Unga relationer, Män och Unizon

skrivningar runt GDPR och integritetspolicy på sina hemsidor. En juridisk utredning har också utförts, och om de åtgärder som nämns i den vidtas så är det möjligt att utveckla en chattfunktion framgent (se bilaga 1). Det är bland annat viktigt med tydlighet gentemot målgruppen om vilken information som eventuellt kommer att sparas och hur länge. Anonymiteten är viktig för målgruppen.

När det gäller hbtq-personer så är det möjligt att Välj att sluta måste bli ännu tydligare (till exempel på hemsidan) med sitt budskap om att alla, oavsett könstillhörighet och sexuell läggning är välkomna att ringa. Under perioden som analyseras i denna rapport har endast tre procent uppgett att de tillhör den gruppen. Det finns även behov av att fler behandlingsverksamheter som uttalat tar emot hbtq-personer utvecklas och beforskas. I den kartläggning som Forte utfört hittades inga metoder som var specifikt inriktade på denna målgrupp.⁶⁴

Digitala behandlingsalternativ behövs

Erfarenhet från Välj att slutas samtliga verksamhetsår visar att det behövs fler specialiserade behandlingsverksamheter att hänvisa till generellt sett, men även att fler verksamheter skulle behöva bli tillgängliga digitalt (via exempelvis videosamtal). Detta för att stödet ska bli likvärdigt över landet. Behovet av digital behandling kan vara större i län där det exempelvis är långa avstånd till behandlingsverksamheter. Såväl vid behandling som sker öga mot öga, men kanske ännu mer vid digitala alternativ, är det viktigt att beakta säkerheten för de våldsutsatta.

Manscentrum Skype (behandling via videosamtal eller telefon) som funnits sedan 2021 har visat sig vara ett bra komplement för de personer som inte har en behandlingsverksamhet i sin närhet och/eller som inte vill vända sig till sin kommun. Under året har även klienter boende i län som gränsar till Örebro län, kunnat vända sig till Örebro läns mansmottagning. Detta alternativ tillkom i mitten av verksamhetsåret, så det finns inte registrerat hur många som hänvisats dit.

Välj att sluta knyts till Socialstyrelsens samordnande uppdrag på våldsutövarområdet

I juni 2022 redovisade Socialstyrelsen ett regeringsuppdrag där de lämnar förslag på hur en nationell samordning och kunskapsutveckling runt återfallsförebyggande arbete med våldsutövare kan utvecklas inom myndigheten (A2021/02083). I regleringsbrevet till Socialstyrelsen för 2023 framgår att myndigheten kommer få arbeta med samordningen och kunskapsutvecklingen utifrån de förslag de presenterade i sin redovisning.

⁶⁴ ⁶⁴ Forte, Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. En systematisk kartläggning, 2022. s. 9.

Länsstyrelsen har i två tidigare redovisningar⁶⁵ poängterat att Välj att sluta i framtiden skulle gynnas av att vara nära knuten till den myndighet som har det samordnande och kunskapsutvecklande ansvar på nationell nivå. Välj att slutas verksamhet är kunskapsalstrande och det är viktigt att den kunskapen tas om hand av en aktör som har en samordnande roll. Detta blir nu verklighet.

Länsstyrelsen välkomnar det överlämningsuppdrag som myndigheten fått i regleringsbrevet för 2023.⁶⁶ Länsstyrelsen kommer därmed under det första halvåret av 2023 överlämna allt relevant material runt Välj att sluta till Socialstyrelsen. Det rör sig om kommunikationsmaterial och men även dokument som är viktiga för att förstå det utvecklingsarbete Länsstyrelsen och Manscentrum Stockholm bedrivit sedan våren 2018.

Långsiktig finansiering en förutsättning för att generera en verksamhet med hög kvalitet

Länsstyrelsen har i tidigare redovisningar framfört önskemål om en långsiktig och stabil finansiering för Välj att sluta. Därför är det glädjande att det i Socialstyrelsens regleringsbrev för 2023 står att regeringens ambition är att uppdraget med den nationella samordningen på området återfallsförebyggande insatser med våldsutövare, där Välj att sluta ingår, ska bli permanent.

Länsstyrelsens utvecklingsarbete har möjliggjort att Sverige fått en telefonlinje för våldsutövare tidigare än väntat

2017 initierade Länsstyrelsen Stockholm en utredning om förutsättningarna för att starta en nationell telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer.⁶⁷ Utredningen resulterade i slutsatsen att ett pilotprojekt i två storstadslän vore en bra start, för att testa konceptet i mindre skala i län med hög täckning av specialiserade behandlingsverksamheter. Länsstyrelsen fick ganska snart efter utredningens slutförande tillbaka ett regeringsuppdrag (med statsbidrag från Socialstyrelsen) om att rigga för en pilotverksamhet, där Stockholms län och Skåne län valdes som upptagningsområde. Samverkan upprättades med Manscentrum Stockholm som stod för den operativa verksamheten. Pilotprojektet föll väl ut och 2021 blev Välj att sluta nationell.

Genom Länsstyrelsens arbete med Välj att sluta har myndigheten visat sin styrka i att initiera och testa nya verksamheter som sedan kan skalas upp med hjälp av samtliga länsstyrelser i samverkan. Länsstyrelsens arbete, i

⁶⁵ Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet. Rapport 2020:17; Länsstyrelsen Stockholm. Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021. Rapport 2022:4.

⁶⁶ Fi2021/02746 m.fl. Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende länsstyrelserna.

⁶⁷ Länsstyrelsen Stockholm. Nationell telefonlinje för våldsutövare – en utredning av förutsättningar. Rapport 2017:6.

samverkan med Manscentrum, har möjliggjort att en målgrupp i behov av stöd för att förändra sitt beteende fått en anonym telefonlinje att vända sig till tidigare än vad som skulle varit fallet om myndigheten haft en passiv hållning.

Länsstyrelsen har i utvecklingsarbetet med Välj att sluta lagt grunden för ett kunskapsbaserat arbetssätt vilket inkluderar ett gediget uppföljningsformulär, brukarenkät och utbildningsinsatser för telefonrådgivarna. Via den data som samlats in anonymt finns nu än mer kunskap om målgruppen våldsutövare än tidigare.

Länsstyrelsen har haft nytta av sin kompetens som samordnare av vitt skilda aktörer. I arbetet med Välj att sluta har många aktörer som myndigheter, ideella organisationer, privata företag deltagit och myndigheten har varit en spindel i nätet.

Den kunskap och erfarenhet som Länsstyrelsen och Manscentrum Stockholm erhållit och dokumenterat under de gångna fem åren har lagt en god grund för den fortsatta verksamheten med telefonlinjen Välj att sluta i Socialstyrelsens regi.

Slutsatser i korthet och utmaningar inför framtiden

Nedan följer några av de viktigaste slutsatserna i projektet samt några utmaningar inför framtiden:

- Antal samtal till Välj att sluta har ökat sedan 2021, det visar en jämförelse mellan en utvald period för 2021 och 2022. Totalt togs det emot 94 fler samtal under perioden 220322 – 211101 än motsvarande period 2021. Detta tyder på att kännedomen om Välj att sluta har ökat något hos målgrupperna.
- Hänvisningarna till de specialiserade behandlingsverksamheterna i landet går fram i relativt hög utsträckning. Minst 53 procent av de personer som fått en hänvisning till en verksamhet för våldsutövare i landet har också ringt vidare till den. Ett relativt stort bortfall på Länsstyrelsens uppföljningsenkät, i kombination med att flera av verksamheterna uppgett att det inte för statistik över hänvisningar från Välj att sluta, gör att ovannämnda resultat troligen är en underskattning av hur många som ringt vidare till.
- Välj att slutas kommunikationsinsatser visar goda resultat. När annonseringen av telefonlinjen varit kontinuerlig under året har den genererat ett jämnt inflöde av samtal. Antalet besökare på hemsidan har ökat och sidor med information till personer som utövar våld är fortsatt populära. Andelen enheter som har laddats ner av yrkesverksamma har även ökat markant.
- Välj att sluta når huvudsakligen personer som främst utövat psykiskt våld, vilket ligger i linje med vad telefonlinjen har som målsättning.

Detta mönster gäller för hela tidsperioden Välj att sluta har funnits. Att gripa in så tidigt som möjligt i våldsspiralen så att personerna får stöd innan våldet eskalerat är viktigt.

- Könsfördelningen mellan män och kvinnor har varit likartad ända sedan starten av Välj att sluta. Under 2022 var 81 procent av personerna som sökte hjälp för sitt våldsamma beteende män, och 19 procent kvinnor. Detta betyder att det finns ett behov av behandlingsmetoder med god effekt även för kvinnor. Några sådana beforskade metoder finns ännu ej att tillgå.
- Det finns ett behov av fler specialiserade behandlingsverksamheter av digitala alternativ. Manscentrums Skype-behandling var ett välbehövligt tillskott att hänvisa till under 2021 när det inte fanns någon verksamhet att hänvisa till i inringarens närhet, eller när inringaren inte ville ta kontakt med socialtjänsten i sin kommun. Nu finns Örebro läns mansomtagning att tillgå också för personer som bor i angränsande län.
- Välj att sluta kommer från och med 2023 knytas till Socialstyrelsens nationella samordning och kunskapsutveckling på området återfallsförebyggande insatser för våldsutövare i nära relationer. Länsstyrelsen har flera gånger framfört att detta vore önskvärt, och nu blir det verklighet inför 2023. Telefonlinjens verksamhet är kunskapsalstrande och det är viktigt att den kunskapen tas om hand av en aktör som har en samordnande roll. Välj att sluta behöver i sin tur knytas till systematiskt kvalitets- och uppföljningsarbete, vilket är något som Socialstyrelsen bedriver.

Slutord

Under 2022 har Välj att sluta tagit emot fler samtal än tidigare år. Varje person som ringt och som sedan gått vidare till att få mer långsiktig behandling är ett steg i rätt riktning för att minska våldet i nära relationer. Om insatser till våldsutsatta och barn kombineras med insatser till våldsutövare ökar chansen för att våldet ska upphöra.

Välj att slutas verksamhet har genererat viktig information om personer som utövar våld i nära relationer och på så sätt adderat till den relativt sparsamma kunskap vi har om denna målgrupp.

Välj att sluta är en verksamhet skapad via ett unikt samarbete mellan en myndighet och en ideell organisation. Samarbetet har tillgängliggjort det stöd som finns för våldsutövare i Sverige och gjort skillnad på individnivå.

Referenslista:

Litteratur:

Bair-Merritt, Megan H. Crowne Shea, Sarah. Thomson, Darcy A. Sibinga, Erica. Trent, Maria. Campbell, Jacquelyn. *Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations*. Trauma Violence and Abuse. nr 11, 2010: 178-189.

Brottsförebyggande rådet. *Våld mot kvinnor och män i nära relationer. Våldets karaktär och offrens erfarenheter av kontakter med rättsväsendet*. Rapport 2009:12.

Brottsförebyggande rådet. *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8.

Fi2021/02746 m.fl. Regleringsbrev för budgetår 2023 avseende länsstyrelserna.

Hester, Marianne. *Portrayal of Women as Intimate Partner Domestic Violence Perpetrators*. Violence Against Women. Volume18. Issue 9. 2012:1067–1082

Isdal, Per. *Meningen med våld*. Upplaga 2. Stockholm: Gothia Fortbildning AB. 2017.

Länsstyrelsen Stockholm. *Nationell telefonlinje för våldsutövare – en utredning av förutsättningar*. Rapport 2017:6.

Länsstyrelsen Stockholm. *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för en pilotverksamhet*. Rapport 2020:17.

Länsstyrelsen Stockholm. *Välj att sluta – En telefonlinje för personer som utövar våld i nära relationer - Slutrapport för verksamhetsåret 2021*. Rapport 2022:4.

Regeringens skrivelse. Skr. 2007/08:39. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*.

S2017/07420/JÄM. *Regionalt uppdrag att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*.

Skr. 2016/17:10. *En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor*. Utdrag (kap 5) ur Mål makt och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.

S2022/03178 S2022/04810 (delvis). Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Socialstyrelsen.

Socialtjänstlagen (2001:453) 5 kap, Våldsutövare 11 a §.

Socialstyrelsen. *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering*. 2010.

Socialstyrelsen. *Manual för FREDA Standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. 2014.

SOU 2014:49. *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*. [Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#) (220111)

SOU 2018:37. Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.

Swan, Suzanne C. Gambone, Laura J. Caldwell, Jennifer E. Sullivan, Tami P. Snow, David L. A Review of Research on Women's Use of Violence With Male Intimate Partners. Violence and Victims. Vol 23. Issue 3. 2008: 301-314.

Länkar:

Brottsförebyggande rådet. Statistik utifrån brottstyper. Våld i nära relationer. <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/vald-i-nara-relationer.html> (220111)

Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Väsentligt fler kvinnor än män vårdas för psykisk ohälsa i Stockholms läns landsting. Faktablad 2017:2. [Faktablad 2017:2. https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/fler-kvinnor-an-man-vardas-for-psykisk-ohalsa-faktablad-2017.2.pdf](https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktablad/fler-kvinnor-an-man-vardas-for-psykisk-ohalsa-faktablad-2017.2.pdf) (220111)

Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våld i nära relationer. <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/> (220111)

Nationellt centrum för kvinnofrid. Kunskapsbanken. Våldets uttryck och mekanismer. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/valdets-uttryck-och-mekanismer/> (220111)

Rikskriscentrum (<https://rikskriscentrum.se/>)

Socialstyrelsen. Meddelandeblad Nr 5/2021. Juni 2021. Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott. (<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/meddelandeblad/2021-6-7504.pdf>)

Socialstyrelsen. Våld i nära relationer. [Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#) (220111)

Vårdgivarguiden. Stockholms läns landsting. Vad är våld i nära relationer? <https://kunskapsstodforvardgivare.se/omraden/psykisk-halsa/regionala-vardprogram/vald-i-nara-relationer> (220111)

Bilaga 1

Förutsättningar för personal som arbetar vid en anonym telefonlinje som drivs av en privat enskild vårdgivare att bryta tystnadsplikten/sekretessen och kontakta socialtjänsten, polisen eller annan myndighet samt tillägg runt en eventuell framtida chattfunktion.

Bakgrund

Länsstyrelsen Stockholm slöt 2018 ett avtal med den ideella stiftelsen Manscentrum (MC) om att stiftelsen ska agera operativ utförare i ett pilotprojekt med en telefonlinje för våldsutövare – Välj att sluta. Pilotprojektet hade Stockholms och Skånes län som upptagningsområde i pilotprojektet. Sedan 2021 är telefonlinjen nationell men drivs fortfarande av Manscentrum Stockholm.

En telefonlinje som riktar sig till målgruppen våldsutövare kan rendera samtal av allvarlig karaktär. Det kan till exempel röra sig om att en person som ringer in avslöjar att hen är i begrepp att begå ett allvarligt brott, att information om att ett barn far illa kommer fram eller att andra liknande situationer uppstår.

En grundförutsättning för telefonlinjen är att den är anonym. Ingen som ringer in behöver uppge några personuppgifter för att få stöd eller hjälp. Den anonymiteten bryts gentemot personalen vid telefonlinjen om personen som ringer själv uppger uppgifter som identifierar personen, t.ex. uppger sitt namn, telefonnummer eller någon annan uppgift som kan identifiera personen.

Något som behöver utredas är alltså hur personalen i telefonlinjen kan göra när en personuppgift avslöjats av den som ringer (men där personen litar på att den inte förs vidare), och man exempelvis får reda på att barn i familjen far illa eller att det pågår eller planeras ett allvarligt brott.

Två exempel: När ett barn misstänks fara illa: Kan personalen ringa socialnämnden utan samtycke från personen då och lämna över de personuppgifter de fått in? När det pågår eller planeras ett allvarligt brott: Kan personalen ringa polisen och både uppge de personuppgifter de fått samt säga vilken tid samtalet inkom så att polisen (om de bedömer att något måste göras) kan spåra samtalet?

Svar:

Frågan berör anmälningsskyldigheten som finns reglerad i bl.a. 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och 23 kap. 6 § samt 24 kap. 4 § brottsbalken i förhållande till den tystnadsplikt som följer av 6 kap. 12 och 16 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL.

MC är en ideell stiftelse som har fått i uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm att agera operativ utförare i pilotprojektet med en telefonlinje för våldsutövare. MC erbjuder i sin ordinarie verksamhet samtalshjälp och samtliga behandlare på MC är legitimerade psykologer eller legitimerade psykoterapeuter som arbetar enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. I det nu aktuella projektet bemannas telefonlinjen dock inte av legitimerad personal.

Hälso- och sjukvård

I 2 kap. 1 § första stycket första punkten i HSL definieras vad som i princip ska räknas som hälso- och sjukvård, nämligen “åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och

skador”. Begreppet hälso- och sjukvård omfattar alltså såväl de sjukdomsförebyggande åtgärderna som den egentliga sjukvården. Med sådana insatser som innebär att medicinskt förebygga sjukdomar och skador avses enligt tidigare förarbeten både miljöinriktade och individinriktade åtgärder. I fråga om de miljöinriktade åtgärderna hade det föredragande statsrådet i anslutning till tillkomsten av äldre HSL främst fäst sig vid landstingens arbete på detta område (prop. 1981/82:97 s. 110 f.):

Landstingskommunernas miljöinriktade åtgärder kan innefatta insatser för att fastställa hur kemiska, biologiska, fysiska, sociala och psykologiska faktorer inverkar på befolkningens hälsotillstånd, liksom hur levnadsvanorna påverkar hälsotillståndet. Landstingskommunerna bör ta till vara och utnyttja den information om risker i människornas livsmiljö som observeras i hälso- och sjukvårdsarbetet.

Hälso- och sjukvården – då särskilt landstingskommunernas – kan med sina kunskaper om miljöfaktorernas betydelse för människors hälsa och välbefinnande bidra med underlag för planeringen inom andra samhällsfaktorer.

Syftet med främst hälso- och sjukvårdens medverkan i samhällsplaneringen är att dels främja aktuella skade- och sjukdomsförebyggande åtgärder inom andra delar av samhället än hälso- och sjukvården, dels medverka i att skapa samhällsmiljöer som främjar människornas fysiska, psykiska och sociala behov i vid bemärkelse.

Landstingskommunernas medverkan i samhällsplaneringen förutsätter således samarbete med de kommunala organ som har det direkta ansvaret för utvecklingen inom andra samhällssektorer. Samarbetet med företags- hälsovården är av central betydelse. Landstingskommunerna har i dessa

frågor att samarbeta med berörda regionala och centrala myndigheter och organisationer.

Termen "medicinskt" förebyggande åtgärder har valts för att klart skilja den preventiva verksamhet som avses i äldre och nya hälso- och sjukvårdslagen från den som regleras genom socialtjänstlagen. Hälso- och sjukvård som begrepp ska alltså inte ges en alltför vid tolkning.

Till hälso- och sjukvården hör också omvårdnad. Begreppet har ansetts svårdefinierat. Ett försök till definition, som ofta citeras, kommer från den amerikanska sjuksköterskan Virginia Henderson (1955) och har av Medicinska forskningsrådet formulerats på följande sätt (1982):

Omvårdnad innebär att tillgodose allmänmänskliga och personliga behov och att därvid tillvarata individens egna resurser för att bevara eller återvinna optimal hälsa liksom att tillgodose behov av vård i livets slutskede. Omvårdnad sammanfaller delvis med och utgör ett komplement till medicinsk vård, beaktande såväl psykiska som sociala och kulturella aspekter.

Prioriteringsutredningen har i betänkandet "Vårdens svåra val" anslutit sig till en liknande definition av begreppet omvårdnad (se SOU 1995:5 s. 20):

Omvårdnad är att tillgodose allmänmänskliga och personliga behov; både kroppsliga behov som näringstillförsel, hygien, sömn och vila och psykosociala och kulturella behov som trygghet, gemenskap, uppskattning och självkänsla. Omvårdnad går som en röd tråd genom all vård och utgör ett komplement till behandling.

Den verksamhet som bedrivs på MC får enligt vår mening klassas som hälso- och sjukvård. Det samtalsstöd som erbjuds i den reguljära verksamheten får enligt vår mening anses falla in under terapi. Den aktuella verksamheten på telefonlinjen kan således anses bedriven inom hälso- och sjukvårdens regi.

Hälso- och sjukvårdspersonal

Nästa fråga som måste besvaras är vilken status de personer som bemannar telefonlinjen har. Av 1 kap. 4 § PSL framgår bl.a. följande.

4 § Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag

1. den som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården,
2. personal som är verksam vid sjukhus och andra vårdinrättningar och som medverkar i hälso- och sjukvård av patienter,
3. den som i annat fall vid hälso- och sjukvård av patienter biträder en legitimerad yrkesutövare,
4. apotekspersonal som tillverkar eller expedierar läkemedel eller lämnar råd och upplysningar,
5. personal vid Giftinformationscentralen som lämnar råd och upplysningar, och

6. personal vid larmcentral och sjukvårdsrådgivning som förmedlar hjälp eller lämnar råd och upplysningar till vårdsökande

Den person som driver verksamheten med telefonlinjen är legitimerad psykolog/psykoterapeut och är således genom sin legitimation hälso- och sjukvårdspersonal med stöd av första punkten. Vad gäller de personer som bemannar telefonerna är de inte legitimerad personal och omfattas således inte av första punkten. Personerna har utbildning som socionom samt socialpedagog.

Vår bedömning är att andra punkten inte heller är tillämplig då MC inte kan anses utgöra ett sjukhus eller vårdinrättning, i ordets lexikala betydelse. Detta då patienter inte läggs in på MC. Det kan naturligtvis diskuteras huruvida begreppet vårdinrättning ska tolkas i vid bemärkelse. Det har inte i förarbetena närmare definierats huruvida begreppet ska anses omfatta även öppna vårdenheter så som vårdcentraler o.d. Hälso- och sjukvårdslagen kan dock ge viss ledning. I 2 kap. 4 § HSL anges att ”med slutna vård avses i denna lag hälso- och sjukvård som ges till en patient som är intagen vid en vårdinrättning”. Motsatsvis är, enligt 2 kap. 5 § HSL, öppenvård sådan vård som inte är slutna. Med andra ord vård som inte innebär att en patient är intagen vid en vårdinrättning.

Inte heller anser vi att punkt tre är tillämplig då samtalen hanteras av personalen självständigt. Vi anser inte att personalen kan anses biträda en legitimerad yrkesutövare även med beaktande av att ansvarig psykolog/psykoterapeut har möjlighet till medlyssning.

Det kan diskuteras om personalen på telefonlinjen ska anses tillhöra punkt sex. Det är dock vår mening att den typ av rådgivning som lämnas via telefonlinjen inte kan anses utgöra sjukvårdsrådgivning. Det är därför vår mening att personalen som bemannar telefonlinjen inte kan anses falla in under definitionen för hälso- och sjukvårdspersonal.

Tystnadsplikt

Tystnadsplikt och sekretess i vården regleras i två olika lagar beroende på om verksamheten är allmän (offentlig) eller enskild (privat). För allmän verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Det finns också en förordning kopplad till OSL, offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641), OSF.

För enskild verksamhet gäller 6 kap. 12–16 §§ PSL. I PSL finns också bestämmelser i 6 kap. 15 § som gäller för all vård, både allmän och enskild. Även om reglerna ser olika ut för allmän och enskild verksamhet ska det i princip inte vara någon skillnad på integritetsskyddet.

MC är inte en offentlig aktör. Länsstyrelsen kan inte heller anses utöva ett rättsligt bestämmande inflytande över MC enligt 2 kap. 3 § OSL. MC ska därför inte jämföras med en myndighet. Det är således reglerna i patientsäkerhetslagen som är tillämpliga på verksamheten.

För hälso- och sjukvårdspersonal, i detta fall den ansvarige psykologen/psykoterapeuten, följer tystnadsplikten av 6 kap. 12 § PSL. För övrig personal följer tystnadsplikten istället av 6 kap. 16 § PSL. Bestämmelserna är i stort sett likalydande. Detta för att personer som vänder sig till vården ska kunna känna förtroende för den personal man möter, oavsett yrkesroll. Förtroendet är viktigt för att personer ska känna sig trygga och våga prata öppet om de besvär eller symtom de har och på så sätt få den vård de behöver. Därför omfattas alla som arbetar inom hälso- och sjukvården av tystnadsplikt.

Tystnadsplikten är, för icke legitimerad personal, uttryckt som att de inte obehörigen får röja vad han eller hon fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Tanken är att tystnadsplikten ska motsvara det sekretesskydd den enskilde tillägnas genom OSL. Ledning kan därför hämtas från vad som föreskrivits om hälso- och sjukvårdssekretess i 25 kap. OSL.

För nu aktuell fråga är främst information om vad som ska anses utgöra enskilds personliga förhållanden intressant.

Vad som menas med personliga förhållanden ska bestämmas med ledning av vanligt språkbruk. Någon tvekan om att uttrycket avser så vitt skilda förhållanden som t.ex. en persons adress eller yttringarna av ett psykiskt sjukdomstillstånd råder inte (prop. 1979/80:2 Del A s. 84). Även uppgift om enskilds namn anses omfattas av begreppet (se HFD:s avgörande RÅ 1994 not 516 och prop. 2003/04:93 s. 44 f.). JO har i ett uttalande gått mycket längre: ”I princip omfattar uttrycket personliga förhållanden alla uppgifter som hänför sig till den berörda personen” (JO:s ämbetsberättelse 2016/17 s. 347). Till uppgifter om personliga förhållanden brukar därmed räknas namn, personnummer, adress, telefonnummer, ålder, familjesituation, hälsotillstånd, missbruk, funktionsnedsättning, anställning och ekonomisk situation.

Vår bedömning är att i den nu aktuella verksamheten omfattas i princip all information hänförlig till de personer som ringer in, av tystnadsplikten.

Skyldighet och/eller möjlighet att anmäla

Den fråga som här blir aktuell är huruvida det finns en skyldighet eller en möjlighet att, till socialtjänst eller polis, anmäla att någon far illa. För socialtjänstens del regleras frågan i 14 kap. SoL. I 14 kap. 1 § SoL anges bl.a. följande.

1 § Följande myndigheter och yrkesverksamma är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa:

1. myndigheter vars verksamhet berör barn och unga,

2. andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen,
3. anställda hos sådana myndigheter som avses i 1 och 2, och
4. de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om att ett barn utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som anges i första stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

För den aktuella verksamheten är det den fjärde punkten som kan bli aktuell. För ansvarig psykolog/psykoterapeut följer en anmälningsskyldighet enligt fjärde punkten. Skyldigheten innebär ett personligt ansvar att anmäla om hen får uppgift om att ett barn far illa. Bestämmelsen, i kombination med 6 kap. 12 § första stycket andra meningen PSL, medger att tystnadsplikten bryts för uppgifter som leder till kännedom om eller misstanke om att ett barn far illa (jfr 10 kap. 28 § OSL).

Frågan blir då om den personal som bemannar telefonerna omfattas av skyldigheten att anmäla enligt fjärde punkten. Som redogjorts för ovan är det vår mening att den personalen inte kan anses utgöra hälso- och sjukvårdspersonal, men kan de anses omfattas av begreppet ”verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område”. Av avtalet mellan länsstyrelsen och MC framgår inte huruvida personalen som bemannar telefonerna är avlönad personal, vi har i det följande utgått från att så är fallet.

I förarbetena till motsvarande bestämmelse i den gamla socialtjänstlagen anges bl.a. följande: I andra stycket har uppräknningen av privatpraktiserande yrkesutövare som omfattas av anmälningsskyldigheten slopats. I stället har införts en formulering som gör att offentlig och enskild verksamhet likställs när det gäller skyldigheten att anmäla. Förslaget innebär att skyldigheten utvidgas på det privata området. Förutom läkare, lärare, sjuksköterskor och barnmorskor i privat tjänst, som enligt nuvarande ordning omfattas av anmälningsskyldighet, kommer en rad andra yrkesutövare också att ha en motsvarande skyldighet. Skyldigheten utvidgas till att gälla samtliga personer som är verksamma inom en yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och ungdom eller inom annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. Inom den enskilda hälso- och sjukvården kommer

förutom läkare, sjuksköterskor och barnmorskor som redan har anmälningsskyldighet bl.a. kuratorer, psykologer och psykoterapeuter att ingå i kretsen underrättelseskyldiga (prop. 1996/97:124 s. 190).

Socialstyrelsen har i en, numera upphävd, handbok tagit upp frågan och då angett att skyldigheten omfattar alla yrkeskategorier inom enskilt bedrivet hälso- och sjukvård (Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn, 2004). Handboken förhöll sig till den då gällande lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. I den handbok som ersatte den tidigare publikationen och som förhåller sig till patientsäkerhetslagen förekommer inte samma uttalande. I förarbetena till 14 kap. 1 § SoL har dock angetts att privat och offentlig verksamhet ska likställas. Det är därför vår mening att även den personal som inte kan anses utgöra hälso- och sjukvårdspersonal bör omfattas av anmälningsskyldigheten så som verkamma inom yrkesmässigt bedriven hälso- och sjukvård. På samma sätt som i 6 kap. 12 § PSL har det i 6 kap. 16 § första stycket andra meningen PSL tagits in en ventil som möjliggör för personer som omfattas av tystnadsplikt att röja uppgifter om det följer av lag.

Förutsättningar för anmälan

Anmälaren, dvs. personalen på MC, behöver inte sätta sig in i om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning av om ett barn far illa eller misstänks fara illa. Vad som innefattas i begreppet ”far illa” varierar av naturliga skäl beroende på barnets ålder och förhållandena i övrigt. Formuleringen i 14 kap. 1 § SoL motsvarar de förhållanden som innebär att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd.

Det kan till exempel vara fråga om barn och unga som i hemmet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysisk eller psykisk försummelse eller som har allvarliga relationsproblem i sin familj. Både fysisk och psykisk misshandel kan utgöra risk för att barnets hälsa och utveckling skadas. Psykisk misshandel är svår att definiera. Det är inte fråga om enskilda

händelser utan om en relation och ett förhållningssätt som bland annat hindrar utvecklingen av en positiv självbild hos barnet. Till gruppen hör barn som upplevs negativt av föräldrarna och som ständigt blir känslomässigt avvisade, barn som kränks, som hotas med att bli övergivna och som terroriseras. Hit hör exempelvis barn som växer upp i hem där det förekommer våld mellan makarna/samborna. I sådana fall måste kvinnan och barnen få samhällets skydd och stöd. Socialtjänsten har här ett särskilt ansvar för att ge skydd och stöd till dem som blir utsatta för familjevåld. Om kvinnan hotas, kränks eller misshandlas i barnens åsyn bör detta kunna räknas som psykisk misshandel för barnet. Detsamma gäller barn eller unga som växer upp under hot från sin familj. Hit hör även flickor som växer upp i familjer med starkt patriarkala värderingar och vars utveckling hindras

genom hot från i första hand manliga släktingar (prop. 2002/03:53 s. 82). Bestämmelsen medger inte uttryckligen att tystnadsplikten bryts för det fall uppgifter om våld mot en partner framkommer. Dock kan ett bevittnande av den typen av våld anses utgöra psykisk misshandel av barnet varför bestämmelsen således indirekt medger att tystnadsplikten bryts om uppgifter om våld mot en partner framkommer. En förutsättning är naturligtvis att anmälaren, dvs. personalen, även fått uppgifter om att det finns ett barn i familjen.

Av 14 kap. 1 § tredje stycket framgår att de personer som har en anmälnings-skyldighet också en skyldighet att lämna uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen av ett barns behov av skydd och stöd. Skyldighet att lämna ut uppgifter gäller bara sådant som har betydelse för den aktuella situationen. Det innebär att andra uppgifter om en person som kan finnas hos till exempel en myndighet inte behöver lämnas ut. Socialnämnden bör i möjligaste mån precisera vilken typ av uppgifter den önskar få ta del av. De begärda uppgifterna bör helst lämnas skriftligt, antingen genom att en kopia av relevanta handlingar eller en sammanställning av uppgifterna skickas till handläggaren. Formuleringen ”som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning” i 6 kap. 12 och 16 §§ PSL medför att ett lämnade av uppgifter i samband med en anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL inte betraktas som obehörigt röjande. Har således en anmälan gjorts uppställer inte tystnadsplikten några hinder för att lämna ut relevant information till socialtjänsten.

Underlåtenhet att avslöja brott, nödrätten och anmälan till Polismyndigheten

Det föreligger en allmän skyldighet enligt 23 kap. 6 § brottsbalken att göra en anmälan för vissa allvarliga brott som är ”å färde”. Annars kan man dömas för underlåtenhet att avslöja brottet. Det kan t.ex. gälla om personalen får reda på att någon som har varit i kontakt med MC planerar ett väpnat rån eller hotar att slå ihjäl eller allvarligt misshandla någon. I sådana fall viker tystnadsplikten för anmälnings-skyldigheten (6 kap. 12 och 16 §§ PSL, jfr 10 kap. 28 § första stycket OSL, SOU 1996:185 s. 317 f och SOU 2003:99 s. 304 f.).

Nöd föreligger när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt intresse som skyddas av rättsordningen. En handling som någon gör i nöd är straffri om den är försvarbar i förhållande till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt (24 kap. 4 § brottsbalken). Det innebär att det i vissa fall kan vara straffritt att lämna ut uppgifter som omfattas av tystnadsplikten, trots att en sekretessbrytande bestämmelse inte kan tillämpas. Men det förutsätter att det föreligger fara för någons liv eller hälsa. Så kan vara fallet om personalen får uppgifter om en pågående eller nära förestående misshandel av ex. en partner. Denna möjlighet ska dock tillämpas restriktivt.

Avslutande kommentarer

Det är vår mening att personalen på MC omfattas av anmälnings-skyldigheten i 14 kap. 1 § SoL. Personalen har därför en skyldighet att göra en anmälan till socialtjänsten om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. MC har då även en uppgiftsskyldighet och kan lämna ut relevanta

uppgifter till socialtjänsten. Detta inkluderar personuppgifter om den ev. våldsutövaren. Vidare finns en skyldighet att anmäla vissa allvarliga brott som är ”å färde”. Det finns även en möjlighet att anmäla till polisen vid pågående eller nära förestående brott mot någons liv eller hälsa. Denna möjlighet grundar sig på nödrätten. Det kan dock enligt vår mening vara lämpligt att informera om er skyldighet att anmäla vid misstanke om att ett barn far illa.

Förnyad frågeställning (2022)

Nu står vi inför att starta en chattfunktion kopplad till vår hemsida, eftersom vi tror att det finns personer som hellre skriver i en chatt än ringer in till linjen.

Vi anser att vi behöver en ”tilläggsbeställning” till vår redan gjorda rätts-utredning inför starten av en chatt och tänkte fråga er om ni kunde göra den.

Vi skulle vilja utreda om det finns något utöver det du/ni redan utrett som vi måste tänka på när vi har en chattfunktion, utifrån juridiken som omgärdar området (till exempel om en person avslöjar ett allvarligt pågående brott i chatten eller om personen säger att den har ett barn och samtidigt avslöjar att den utövat våld mot sin partner) . Förutsättningarna är desamma detta år, att det är Manscentrum Stockholm (privat enskild vårdgivare) som håller i den operativa driften. Det du skrev i förra rapporten stämmer alltså fortfarande.

Svar:

Att öppna upp en chattfunktion leder till ett antal frågeställningar som måste besvaras.

- Påverkar kanalen möjligheten och/eller skyldigheten att anmäla till polis eller socialtjänst?
- Tillskapas allmänna handlingar som måste bevaras?
- Hur förhåller sig chatten till GDPR?
- Finns det ett dokumentationskrav?
- Påverkar kanalen möjligheten och/eller skyldigheten att anmäla till polis eller socialtjänst?

Det korta svaret är nej. Det spelar ingen roll hur information som leder till misstanke om att ett barn far illa, att ett brott är ”å färde” eller att det föreligger fara som hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt

intresse som skyddas av rättsordningen, kommer till er. Det är informationen som är det avgörande för om anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL inträder. Det samma gäller för underlåtenhet att avslöja brott samt för nyttjandet av nödrätten. Det som ovan har redogjorts för vad gäller möjligheten och skyldigheten att anmäla gäller även om informationen inkommer via chatt.

Tillskapas allmänna handlingar som måste bevaras?

För att något ska vara en allmän handling måste det, enligt 2 kap. 4 § TF, röra sig om en handling som är förvarad hos en myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndigheten. Vi kan ganska snabbt konstatera att Manscentrum inte är en myndighet men även vissa andra rättssubjekt är skyldiga att följa bestämmelserna om allmänna handlingar. Det gäller dels de organ som anges i bilagan till OSL och dels de aktiebolag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och stiftelser där kommuner eller regioner utövar ett rättsligt bestämmande inflytande. Sådana bolag, föreningar och stiftelser ska vid tillämpningen av denna lag jämföras med myndigheter. Manscentrum finns inte uppräknat i bilagan till OSL och vi konstaterade tidigare att varken kommun eller region utövar ett rättsligt bestämmande inflytande över Manscentrum. De ska därför inte likställas med en myndighet. Eftersom Manscentrum inte kan likställas med en myndighet kan inte heller de eventuella handlingar som tillskapas inom organisationen anses vara allmänna handlingar i tryckfrihetsförordningens bemärkelse.

Hur förhåller sig chatten till GDPR?

GDPR:s regelverk aktualiseras vid behandling av personuppgifter. Personuppgifter är all slags information som direkt eller indirekt kan knytas till en person som är i livet. Det kan t.ex. vara ditt namn, din adress, din e-postadress, ditt personnummer, ditt id-kortnummer, ditt telefonnummer eller din IP-adress när du surfar på nätet.

Ur ett GDPR-perspektiv aktualiseras tre scenarier som är intressanta för den nu föreslagna chatten.

1. Ingenting loggas eller sparas
2. Ingenting loggas men chattarna sparas under kort tid
3. Den enskilde lämnar självantag uppgifter om sig själv

1. Ingenting loggas eller sparas

Tanken bakom såväl telefonlinjen och den nu tilltänkta chatten är att personer ska kunna höra av sig och vara helt anonyma i sina kontakter med ”välj att sluta”. Om ni har möjlighet att bygga er chattklient så att den inte loggar några personuppgifter så som t.ex. IP-adress samt att ni även väljer att inte spara chattkonversationerna så är det min mening att GDPR:s regelverk i princip inte aktualiseras. Man kan naturligtvis diskutera huruvida en

personuppgiftsbehandling sker under tiden som chatten är igång men om chatten verkligen är anonym så bör inte de uppgifter som den enskilde delar med sig av i chatten gå att direkt eller indirekt knyta till den enskilde. Om så är fallet sker inte en personuppgiftsbehandling och GDPR blir inte heller tillämplig.

2. Ingenting loggas men chattarna sparas under kort tid

Under förutsättning att samma omständigheter som ovan råder sker ingen personuppgiftsbehandling. Även om chattarna skulle sparas under en kortare tid kan de fortfarande inte knytas direkt eller indirekt till en viss person. Om det är så att ni tänker er att chattarna ska sparas i för kvalitetskontroll bör ni dock upplysa den enskilde om detta. Detta gäller dock inte om den enskilde har lämnat uppgifter i chatten som direkt eller indirekt gör att det som har diskuterats kan knytas till en viss person.

3. Den enskilde lämnar självmant uppgifter om sig själv

Även om ni gör allt för att eftersträva att chattfunktionen ska vara anonym genom att inte kräva in uppgifter från den enskilde och inte heller logga någon information kan det naturligtvis hända att den enskilde själva lämnar uppgifter om sig själv. Dessa uppgifter kan naturligtvis objektivt sett anses utgöra personuppgifter, den enskilde kanske uppger sin ålder eller sitt förnamn e.d. Men uppgifterna måste direkt eller indirekt kunna knytas till en levande person för att anses utgöra personuppgifter enligt GDPR. Beroende på vilka uppgifter som den enskilde lämnar ifrån sig under chatten kan det alltså vara så att de ändå inte räknas som personuppgifter. Om vi dock förutsätter att den enskilde är lite mer konkret än att enbart nämna att ett förnamn och en ålder, den enskilde uppger kanske en adress eller en ort där han bor så att det i vart fall indirekt går att knyta dessa till en viss person har vi plötsligt att göra med personuppgifter enligt GDPR och en personuppgiftsbehandling. För att det ska vara tillåtet krävs det att det finns en rättslig grund för behandlingen.

Det kan diskuteras vad ”välj att sluta” ska klassificeras som. Vi har tidigare gjort bedömningen att MC:s verksamhet torde vara att anse som hälso- och sjukvård. Huruvida det även ska gälla för ”välja att sluta” är lite oklart. Det är svårt att se att det rör sig om behandling i HSL:s mening. Telefonlinjen och den tilltänkta chatten är även väldigt angränsade råd och stöd inom socialtjänsten.

Om man gör bedömningen att ”välj att sluta” faller inom hälso- och sjukvård eller socialtjänst är detta verksamhet som typiskt sett faller inom den offentliga sfären. I sådant fall torde den rättsliga grunden myndighetsutövning och uppgift av allmänt intresse kunna användas. Grunden innebär att den personuppgiftsansvariga måste behandla personuppgifter för att utföra sina myndighetsuppgifter eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse. Här är det ju i så fall fråga om uppgifter av allmänt intresse. Om man anser att ”välj att sluta” faller utanför hälso- och sjukvård eller

socialtjänst så blir det svårare att se att det rör sig om uppgifter av allmänt intresse. Som rättslig grund skulle då istället intresseavvägning kunna användas. Grunden innebär att den personuppgiftsansvariga får behandla personuppgifter om den personuppgiftsansvarigas intressen väger tyngre än den registrerades och om behandlingen är nödvändig för det aktuella ändamålet.

Oaktat vilken bedömning man landar i måste MC dokumentera hur de resonerar när ni väljer rättslig grund. Man ska alltid informera de registrerade om vilken rättslig grund man utgår ifrån när man behandlar deras personuppgifter. Eftersom de registrerade har rätt att bli informerade om med vilken rättslig grund deras personuppgifter behandlas så måste den personuppgiftsansvariga ha detta klart för sig redan innan uppgifterna samlas in.

Då det finns risk att enskilda kommer att lämna personuppgifter om sig själva så bör det klart och tydligt framgå att chatten är tänkt att vara anonym och att tanken är att den enskilde inte ska lämna uppgifter om sig själv samt en länk till er integritetspolicy. Trots detta finns det en möjlighet att chattarna kommer leda till personuppgiftsbehandling och detta är något som måste beaktas vid byggandet av chattklienten. Programmet bör till följd av detta ha tillräckliga säkerhetsåtgärder för att förhindra otillåtna intrång i programmet som kan leda till att personuppgifter sprids. Vidare måste ni även beakta om chattprogrammet konstrueras med exempelvis molnlösningar på ett sätt som kan innebära att personuppgifter överförs till tredje land. Detta bör ni undvika genom att se till att molnservrar o.d. inte befinner sig i tredje land. Vid byggandet av chattklienten är det min mening att ni bör se till att inga personuppgifter, inklusive IP-adresser, sparas eller loggas av systemen. Dvs. själva chattkonversationerna bör automatiskt raderas när chatten stängs ner och chattklienten bör vara konstruerad så att IP-adresser inte loggas och inte heller går att komma åt under en pågående chatt. Utöver detta så bör tekniska lösningar användas så att det inte finns risk att information från chattarna finns lagrade i datorernas arbetsminne trots att själva chatten automatiskt raderas.

När uppgifter behövs för att hänvisa personen rätt

I tillägg till gjord utredning har frågan uppkommit om förutsättningarna förändras när de som bemannar chatten behöver begära in vissa uppgifter (ålder och var den enskilde bor) för att kunna hänvisa den enskilde till en verksamhet i deras kommun eller närliggande kommun.

Uppgifter om ålder, kön och boendekommun är sådant som typiskt sett kan utgöra personuppgifter - närmare bestämt indirekta personuppgifter som inte i sig bestämmer en persons identitet, men som kopplade till andra uppgifter kan göra det. Dock kan man konstatera att de bara klassificeras som indirekta personuppgifter om de, tillsammans med annan information, kan användas för att identifiera en specifik person. Under förutsättning att ingen annan information delas under chatten så kommer alltså information om

ålder och boendekommun inte att vara tillräckligt för att identifiera någon. Om uppgifterna då inte aktivt sparas av era ”chattbemannare” eller automatiskt av era datasystem även efter det att samtalet avslutas, uppstår enligt vår bedömning inga hinder utifrån GDPR.

Om det däremot är så att även andra uppgifter delas av den enskilde och dessa uppgifter tillsammans med uppgifterna om ålder och boende gör att det är möjligt att identifiera personen, så måste ni beakta GDPR:s regelverk även om ni inte behandlar personuppgifterna längre än under själva samtalet. Det gäller då, som tidigare nämnts, att ni har upprättat en integritetspolicy samt dokumenterat de överväganden som har gjorts vad gäller rättslig grund, samt att ni informerar de personer som chattar med er och lämnar uppgifterna till er om hur ni hanterar dessa.

Finns det ett dokumentationskrav?

Som jag nämnde ovan så är det min bedömning att MC:s verksamhet torde kunna klassificeras som hälso- och sjukvård men att det är oklart vad man ska se ”välj att sluta” som. Det är dock min mening att det inte kan anses innefatta vård av patient på ett sådant sätt att journalföringsplikt enligt 3 kap. 1 § PDL inträder. Skulle man istället klassificera det som socialtjänst ligger det närmast tillhands att likställa detta med råd och stöd vilket inte omfattas av dokumentationsplikten enligt 11 kap. 5 och 6 §§ SoL. Jag anser därför att det oavsett hur man ska se på det inte uppkommer en skyldighet att dokumentera enskildas kontakter.

Sammantaget

Att lägga till en chattfunktion till den redan existerande telefonlinjen kommer inte att påverka det som tidigare har redogjorts för vad gäller möjligheten och/eller skyldigheten att anmäla vissa brott samt misstankar om att ett barn far illa. Det är informationen i sig som är det relevanta inte på vilket sätt den kommer in till er.

Chatten kommer inte heller att medföra att det tillskapas några allmänna handlingar som måste hanteras. Det är vidare min mening att det inte finns ett dokumentationskrav enligt regelverket för hälso- och sjukvården eller socialtjänsten som aktualiseras i och med att en chattfunktion tillskapas.

Det som dock är viktigt att beakta är vilka konsekvenser en chatt får utifrån ett GDPR-perspektiv. Tanken är att chatten ska vara anonym och om den verkligen är det minskar tillfällena då en personuppgiftsbehandling faktiskt sker. Trots detta så kan det naturligtvis förekomma att enskilda självmant lämnar personuppgifter i chatten. Därför är det viktigt att MC har dokumenterat sina överväganden vad gäller vilken rättslig grund som är tillämplig på personuppgiftsbehandlingen samt att detta är tydligt för de som använder chatten. Jag anser att ni bör bygga en chattklient som inte lagrar några personuppgifter så som IP-adresser, och att de inte heller är möjligt att komma åt dem under pågående chatt, samt att ni inte heller bör spara

chattarna utan att de raderas så snart chatten stängs ner. Vidare bör ni inte använda er av servrar som befinner sig i tredje land så att ni riskerar en överföring av personuppgifter till tredje land samt att ni implementerar någon typ av tekniskt lösning som ser till att information från chattarna inte lagras i datorernas arbetsminnen e.d.

Gustaf von Essen

Jurist och rådgivare, JP Infonet

Bilaga 2

Beskrivning av arbetet som utförs vid telefonlinjen Välj att sluta

Detta är en kort beskrivning av hur Välj att slutas telefonrådgivare hanterar inkommande samtal till stödtelefonen, rutiner och förhållningssätt.

Hur går samtalen till?

När ett samtal inleds på telefonlinjen så behöver rådgivaren skapa sig en uppfattning om klientens primära problem. Eftersom samtalen är ungefär 30 minuter långa och innehåller flera moment så går den här processen relativt fort. För rådgivaren så handlar det om att på kort tid skaffa sig en så precis bild av problemet som möjligt för att kunna ge en lämplig rekommendation eller hänvisning vid samtalets slut. Huvudsakligen kretsar samtalen kring problem som ligger inom ramen för telefonlinjens arbetsfält, alltså våld i nära relationer, och både våldsutövare och våldsutsatta ringer in. Om problematiken är av annat slag är rådgivarna behjälpliga i att guida klienterna till en lämplig instans. Det kan röra sig om att vända sig till en vårdcentral, psykiatri eller en redan befintlig stödkontakt.

När det råder konsensus mellan rådgivare och klient kring problematiken så ägnas tid åt att hänvisa till ett lämpligt behandlingsställe på den ort eller i den kommun som klienten bor. Klienten uppmanas alltid att så snart som möjligt ta nästa steg, det vill säga att kontakta behandlingsstället och boka en tid. Rådgivarna förmedlar att förändring är fullt möjlig och förespråkar professionell behandling som ett gott alternativ för att bli våldsfri.

Samtalen präglas av klienternas känslor vilka färgar samtalen på olika sätt, inte minst så kommer ofta tvivel, oro, rädsla och skam fram. Många män och kvinnor som ringer in skäms över sitt beteende och känner sig misslyckade som partner och förälder. Rådgivarna bemöter och tar hand om dessa känslor på olika sätt, delvis genom att skapa ett samtalsklimat som gynnar hoppet och förändringsviljan. Rådgivarna strävar efter att bilda en allians med klienterna där målsättningen är att våldsutövandet ska och kan upphöra. Generellt kan sägas att klienterna behöver känna sig respekterade och icke-dömda under samtalstiden. Att skapa en allians och att "stå sig på klientens sida" innebär dock inte att våldet accepteras eller normaliseras. Vi antar ett respektfullt bemötande därför att vi tror att det är det bästa sättet att hjälpa en våldsutövare att på sikt bli våldsfri.

Samtalens längd

Ett samtal varar i ungefär 30 minuter. Ett samtal kan emellertid se ut på olika sätt och ta olika lång tid och rådgivarna har därför en flexibilitet kring samtalens längd. Rådgivarna försöker vara lyhörda och uppmärksamma på vad klienterna efterfrågar och i vilken situation eller miljö som klienterna befinner sig i för stunden. Det händer att klienter blir stressade och vill avsluta samtalet i förtid. Rådgivarna försöker då alltid skapa en trygghet och ett lugn i "samtalsrummet", det är viktigt att klienten känner att det är ok och viktigt att prata om problemet och att rådgivaren är ett stöd fullt ut. Det händer också att klienterna har svårt att uttrycka vilket av alla problemen som är svårast eller viktigast att ta itu med först. Då försöker rådgivarna vara behjälpliga genom att sammanfatta, sortera och göra upp en plan för klientens nästa steg, efter samtalets slut.

Rådgivarna välkomnar alltid klienterna att återkomma om det skulle behövas. Det finns olika skäl till att återkomma till telefonlinjen; rädsla för att söka sig till behandlingsverksamhet, att livssituationen förändras, att förändringsviljan och motivationen avtar, eller att kontakten med den av telefonlinjen rekommenderade behandlingsverksamheten inte upplevdes tillfredsställande.

Våra råd

När en person som utövar våld ringer till telefonlinjen så är alltid rådet att klienten bör vända sig till ett behandlingsställe för att på bästa sätt ta itu med sitt våldsutövande och upphöra med våldet. Att ringa till telefonlinjen är en bra start men inte alls tillräckligt för att helt sluta utöva våld.

De flesta som ringer har en önskan om att sluta utöva våld mot sina närstående och är medvetna om konsekvenserna av deras beteende. Ansvarsfrågan är dock viktig att belysa under samtalet. En förutsättning för att en person som utövar våld permanent ska sluta utöva våld är att personen är beredd att ta fullt ansvar för sitt våldsutövande och att kunna stå för eller erkänna att "jag är våldsam". Det är ett mål i behandlingen som ofta inte kan uppnås i en första kontakt. Trots det är det viktigt att sätta ord på ansvarsfrågan under samtalet. Om en klient inte är beredd att ta ansvar för sitt eget våldsutövande, till exempel genom att peka på yttre omständigheter som orsaker till våldet, så är det viktigt att fördjupa samtalet med klienten. En klient kan till exempel säga att "det är min diagnos som gör att jag tappar kontrollen" eller "om bara min sambo slutade provocera mig" eller "jag betar mig så här därför att jag blev utsatt för övergrepp när jag var liten". För rådgivaren är det viktigt att bekräfta att sådana omständigheter spelar roll i situationer där det uppstår våld men samtidigt peka på att det alltid är klienten som är ansvarig för det våld som sker och bär ansvaret för att se till att våldet upphör.

Rådgivarna är också tydliga med att våldet måste upphöra omgående och att det måste prioriteras av klienterna. Ett första viktigt steg är taget i och med

samtalet till telefonlinjen och rådet till klienterna är att fullfölja sina åtaganden direkt genom att kontakta ett behandlingsställe och boka en besöksd.

Rådgivarna är sparsamma med att ge generella relationsråd, då vi sällan har hela bilden av situationen. Därför hänvisar vi alltid till behandling där grundligare genomgång och säkerhetsplanering kan göras.

Vårt bemötande

Ett genomtänkt och professionellt bemötande är viktigt i all hjälp- och stödverksamhet, så även på telefonlinjen Välj att sluta. Den som ringer till telefonlinjen blir bemött med respekt och förståelse för det problem som beskrivs. Ett gott bemötande innebär inte att rådgivarna på telefonlinjen förminskar den våldsproblematik som framkommer. Tvärtom så är rådgivarna tydliga med att det våld som har utövats är oacceptabelt men visar respekt för personen som vill åstadkomma en förändring. Vi anser att ett icke-dömande förhållningssätt är centralt för allt arbete med våldsutövare och i synnerhet på telefonlinjen som många gånger är det första tillfället då en person öppnar upp och pratar om sin våldsproblematik.

Ett samtal till telefonlinjen sker inte av en slump, den som ringer har samlat på sig många anledningar till att ta itu med sitt problem och gör ett aktivt val i att söka hjälp. Det finns en önskan om förändring och en stark motivation för stunden. Vi vet att motivation är en färskvara som kommer och går. Rådgivarna fokuserar på motivationen och förstärker den på olika sätt. En person som vill åstadkomma en förändring behöver få höra att den har gjort ett bra val. Klienterna måste känna sig stärkta och tro på sitt val att ta ansvar för att kunna upphöra med sitt våldsamma beteende.

Flertalet som ringer till telefonlinjen befinner sig i kris. De känner skam över det våld som de har utövat och över det lidande som det har orsakat. De känner en rädsla över vilka konsekvenser deras handlande kommer att få för egen del men även för de som har drabbats. Rådgivarna fyller här en viktig funktion i att förmedla hopp om att det går att förändras. Klienten ska känna att det går att få till en förändring men att processen sannolikt kommer att bli krävande, men att den är värd det på lång sikt.

Det är nödvändigt att klienten förstår att arbetet med att sluta utöva våld inte på något sätt är en garanti för att livet kommer att se likadant ut efteråt. Det ligger inte i klientens makt att styra över hur omgivningen väljer att göra. En partner som vill separera måste visas respekt i sitt beslut. Målet med att bli våldsfri har ett egenvärde, det främjar nuvarande och framtida relationer även om det kan vara mycket smärtsamt och svårt att acceptera att en relation tar slut.

Även om en relation tar slut så kan det vara så att man har barn, vilket är ett långsiktigt projekt och som kan ge stark motivation till förändring.

Vår syn på motivation

Målet är att varje våldsutövare ska söka behandling efter avslutad kontakt med telefonlinjen. För att behandlingen sedan ska ge ett gott resultat så behövs motivation hos klienterna. Telefonlinjens rådgivare har som målsättning att förstärka och befästa den motivation som redan finns hos klienterna när de kontaktar oss. Graden av motivation och egen vilja att åstadkomma en förändring kan se olika ut. Somliga har en hög grad av inre motivation och har beslutat sig för att en gång för alla få slut på sitt våldsamma beteende. Vissa andra är tveksamma inför att söka hjälp och det är vanligt att en partner har uppmanat till kontakt med telefonlinjen. Denna yttre motivation (partner vill att jag ska söka hjälp) behöver fördjupas och omvandlas till en inre motivation (jag vill förändra mig). Rådgivarna fyller här en viktig funktion i att hjälpa klienterna att påbörja processen att formulera sin egen målsättning och vad som krävs för att sluta utöva våld.

Motivationen är inte konstant, den går upp och ner och är en ”färskvara”. Motivation ska ses som en process. Vi märker att många som ringer till telefonlinjen har en hög motivation att ta itu med sin problematik. Ofta har en våldshändelse inträffat ganska nyligen vilket har lett till beslutet att ta itu med problemet: ”det här får inte hända igen” eller ”det här var sista gången”.

Vissa klienter som ringer framstår som mycket starka, beslutsamma och kapabla, andra är fyllda av skam inför sitt beteende och dess konsekvenser. Att befinna sig i en kris är smärtsamt och outhärdligt för klienten men ger samtidigt en möjlighet att förändra livet. Rådgivarna behöver visa empati, vara lugna och omhändertagande i dessa lägen men samtidigt påtala att det för stunden finns en utmärkt chans att förändra livet till det bättre.

Upprepade samtal

Vissa klienter ringer flera gånger till telefonlinjen av varierande orsaker. Ibland kan det röra sig om klientens bristande motivation till att ta steget ut i behandling. Att inte våga eller att inte vilja ta emot hjälp på ett behandlingsställe kan innebära att klienten återkommer till telefonlinjen. Vår syn på detta är att det för vissa klienter kan ta lite längre tid att komma i behandling och att de är välkomna att återkomma upp till fem gånger vid behov. Det är dock viktigt att inte fördjupa kontakten och relationen med klienten så pass mycket att det hindrar klienten från att ta det viktiga steget ut i behandling. Det är inte meningen att rådgivarna på telefonlinjen ska bli klientens primära behandlingsrelation.

Tysta samtal

Telefonlinjen får in många tysta samtal, dvs att klienten är helt tyst under den korta tid som samtalet är öppet. Vi vet med oss att det kan finnas ett motstånd och/eller rädsla för att prata om sina problem. När det sker brukar rådgivarna i regel prata med den okände klienten: ”Vi vet att det kan kännas svårt att prata om sina problem med en annan person men vi finns här för att

lyssna och hjälpa till. Det finns inga problem som man inte kan prata om. Om du inte vill prata med oss nu så kan du alltid ringa tillbaka hit igen.”

Hur går behandling till?

De flesta samtalen utmynnar i rekommenderad behandling och hänvisning till verksamhet i klientens hemkommun eller stadsdel. En relevant fråga som rådgivarna ofta får är hur behandlingen går till. Frågan kan enbart besvaras övergripande eftersom behandlingen ser olika ut beroende på var personen vänder sig. Generellt kan sägas att behandling erbjuds individuellt eller i grupp. Målsättningen är alltid att våldet ska upphöra och klienten behöver ta fullt ansvar för det våld som hen har utövat. Behandling handlar också om ökad självkännedom, att förstå hur våldet påverkar omgivningen och innehåller olika tekniker för att inte hamna i situationer som kan leda till våld. Precis som med all typ av terapi så är det viktigt att fullfölja behandlingen och att avsluta i samförstånd med behandlaren/terapeuten.

En fråga som ibland kommer upp är hur sekretessen och anonymiteten ser ut på ett behandlingsställe. Samtliga verksamheter som erbjuder behandling har också en skyldighet att anmäla sin oro när ett barn far illa. Det kan röra sig om ett barn som blir direkt utsatt för våld men det kan också handla om ett barn som bevittnar eller på annat sätt upplever våld. En klient kan känna en viss oro och tvekan inför att vända sig till ett behandlingsställe när risken finns att socialtjänsten inleder en barnutredning. Vi vet att många backar ur av detta skäl men vi försöker förklara och beskriva socialtjänstens arbete för att minska oron för att barnen ska omhändertas.

Svåra samtal

Vissa klienter som ringer befinner sig i en djup kris. Det kan röra sig om klienter som är suicidala, som känner en stark hopplöshet och är djupt förtvivlade. Dessa samtal kan vara livsavgörande. I svåra fall hänvisar vi till psykiatriska mottagningar eller andra stömlinjer. I andra fall uppmuntras klienten att bryta ensamheten, till exempel att söka hjälp eller stöd ifrån vänner, familj eller andra stödpersoner, att äta, sova eller röra på sig om behovet finns. Samtalen kretsar kring hur klienten kan agera i stunden för att lindra smärtan och göra sådant som kan skapa en högre grad av välbefinnande.

Hur förmedlar vi vår syn på våld

”Har jag utövat våld?” är en vanlig fråga som många klienter kommer med. Svaret är oftast ja. Många klienter ser och förstår det fysiska våldet. Att slå, putta, klämma, hålla fast eller hålla hårt betraktas av de flesta som våld. Annat beteende, som vi klassar som psykiskt våld, ses inte alltid som våld av klienterna. Många av de situationer som klienterna beskriver är psykiskt våld. Det kan röra sig om grova verbala kränkningar, allvarliga hot eller nedsättande kommentarer. Rådgivarna får ofta definiera den utvidgade

våldsdefinitionen. Många klienter förstår detta, den utvidgade våldsdefinitionen kommer sällan som en överraskning. Telefonlinjen fyller i mångt och mycket funktionen av att bekräfta klientens farhågor kring sitt eget beteende: ”Ja, det är våld, det är allvarligt och det måste upphöra”.

En stor del av samtalen kommer från klienter som inte har utövat våld under någon längre period. Det är alltid bra att klienter ringer så tidigt som möjligt, innan våldet har orsakat alltför allvarliga konsekvenser. Rådgivarna berömmar klienterna för det kloka i att de tar itu med sin våldsproblematik så tidigt eftersom våldet annars riskerar att eskalera och bli grövre över tid.

Vi kan se en "normaliseringsprocess" för både våldsutsatta och våldsutövare. Även våldsutövaren "vänjer" sig vid våldet. Det kan ske en upptrappning av våldets allvarlighetsgrad över tid och det våld som är normaliserat idag av både våldsutsatta och våldsutövare var otänkbart för bara ett halvår sedan.

På de beskrivningar som vi får från klienterna hör vi att våldet saknar uppsåt, det vill säga våldet är inte del av en genomarbetad strategi vars syfte är att styra och kontrollera. Det är viktigt att poängtera och förstå även om det inte gör våldet mindre allvarligt. Våldet måste fortfarande upphöra så fort som möjligt.

Klienterna beskriver ofta sin egen upplevelse av våldet som en kontrollförlust: ”jag lyckades inte hålla mig lugn”, ”jag betedde mig oacceptabelt” eller ”jag tappade kontrollen helt.” Våldet som klienterna har utövat stämmer inte med den egna självbilden. Ofta hör vi klienterna säga: ”det här är inte jag” eller ”jag är inte en våldsam person egentligen”.

Bilaga 3

Tabell för de 63 särskilda verksamheterna som Välj att sluta hänvisar till utöver andra aktörer som allmän socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård eller andra ideella aktörer.

Län	Mottagning
Blekinge	Sesam, Ronneby
	Öppenvården, Olofström
Dalarna	Öppenvårdsmottagningen våld i nära relation, Ludvika
	Enheten våld i nära relationer, Falun
	Familjefrid, Mora +
Gotland	Familjefrid, Gotland
Gävleborg	Stickan, Gävle +
	Centrum mot våld i nära relationer, Hudiksvall
	Familjeteamet, Söderhamn
Halland	Kriscentrum, Halmstad
	Relationsvåldsteamet, Varberg
Jämtland	Centrum mot våld, Jämtland
Jönköping	Medverkan, Gislaved +
	Rehabiliteringscentrum 1/ATV Jönköping
Kalmar	ATV Kalmar +
Kronoberg	Familjefrid Kronoberg +
Norrbotten	EQ-mottagningen, Luleå
	Samtal om våld, Piteå
Skåne	Kriscentrum, Kristianstad +
	Malmö kriscentrums samtalsmottagning
	Kriscentrum mellersta Skåne, Lund +
	Familjerådgivningen, Tomelilla +
	Familjevåldsgruppen, Trelleborg +
	Familjevåldsgruppen, Helsingborg +
	Familjefridsteamet, Ängelholm
Stockholm	RVC Väst, Stockholm
	RVC Innerstaden, Stockholm
	RVC Sydväst, Stockholm
	RVC Sydost, Stockholm
	Manscentrum Östra Södertörn
	ATV Nacka

	ATV Täby
	Enheten mot våld, Huddinge
	Relationsvårdsteamet, Sundbyberg
	Relationsvårdscenter, Södertälje
	Relationsvårds-mottagningen, Järfälla
	Mottagning för vuxna, Botkyrka
	Manscentrum – kriscentrum för män
Södermanland	StoppCenter, Eskilstuna
	Familjefridsmottagningen, Nyköping
	Fredamottagningen, Strängnäs
Uppsala	MVU, Uppsala
Värmland	Icke-vårdsgrupp för män, Arvika
	Krismottagning för män, Karlstad +
	Familjerådgivningen, Munkfors +
Västerbotten	Centrum mot våld
	Mottagning för våldsutövare, mansmottagningen
Västernorrland	Stödcentrum, Sundsvall
	Resurscentrum mot våld, Örnsköldsvik
Västmanland	Centrum mot våld, Västerås +
	Slussen, Fagersta +
Västra Götaland	Utväg Södra Älvsborg
	Krismottagningen, Kungälv
	Utväg Skaraborg
	Familjefridsteamet, Mölndal
	Familjerådgivning, Stenungsund +
	Stödcentrum för män, Partille
	Enheten mot VINR, Samtalsmottagning, Trollhättan
	Kriscentrum för män, Göteborg Stad
	Kriscentrum, samtalsmottagning, Uddevalla
Örebro	Örebro Läns Mansmottagning
Östergötland	Mansmottagningen mot våld, Linköping +
	Frideborg, Norrköping +

Länsstyrelsen i Stockholms län – en
samlade kraft för en hållbar framtid.

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för social utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm